

प्रधानमन्त्री जंगबहादुर राणाका समयको नेपाल-भोट युद्धको ऐतिहासिक सामग्री

(गताङ्कको बाँकी)

वैशाख वदी ६ रोज ४ मा

तस्तै विचमा श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल वडी-
नरसिंह कुवर राणाजीलाई लेखी गयाको आहावाट लेखी
गया वमोजिम चिठी पुग्याका मिति तक भर्ना भयाका
जवान पगरि लगायेतक प्रेलतकलाई सगिन स्मेतका
तयारि वंदुक र निसानलाई झंडा २ दिवा हो भति गर्नु
पग्या षाली जवानलाई वंदुक नभै हवन भनी नीज पलटन-
लाई जवानका वन्दुक स्मेत वोकाई पलटन षडा गरि दोश्रा
लम्बर - पलटन १ लाई चैत्र शुदि ६ रोज ३ का दिन
रवाना गरि पठाउन्या र नीज पलटनका नामा सिठडा
पठाउन्या काम बहुत वढीया गन्याछौ नीज पलटनको
नामा सिठडा आई पुग्यो आहावाट लेखि गया वमोजिम
लेफटेन्ट कर्णेल जङ्गध्वज कुवर राणाजीलाई निसानाका
टहलुवालाई १ राषी वांकी पिपा षलासि रुपिया चाडो
पठाई देउ भनी लेखि पठाउन्या काम स्मेत भयेछ. आहा-
वाट पनि ताकिति लेखि गयाको हो. तिमिले पनि ताकित
लेखि पठायापछि पिपा षलासि र रुपिया पठाई दिन्या
काम गर्ला ताहा पिपा षलासि आईपुग्नी वित्तिकै अघीका
दरसंग षजाना वोकाई श्री वरष पलटनका साथमा
पठाउन्या काम गन्यौँछौ कामको जरूरी पर्दा २ पटक
गरि १० हजार रुपिया आहाका मर्महाजनसंग ली नीज

कप्तानलाई पठाई दियाको हो ३ हजारको मात्र सुन
लागन्या छैन भन्या लेषीयेछ. ३ हजारको पनि ठेगाना
लाई वक्सनै हुन्या छ भनि लेष्याका कुरालाई जंगीका
जमा जरूरी पर्दा मर्महाजनका सापटका दी पठायाका
रुपियामा तिमिले सुन लागन्या छैन भिन्हा होला दिवा-
कर पाध्या अघीदेखिका हुन् तिनलाई सुवांगि दिन्या
काम वेस भयेछ फागुनका १ दिन जादा कप्तान अम्बरसि
कुवर राणाजी र १ पट्टीलाई मोस्ताङ तरफ पठाई फेरी
सायेतका पूजि वमोजिम श्री वरष पलटन स्मेत मोस्ताङ
तरफ रवाना भयो अघी चह्राई पठायाको जनावरका
तायदाती फदवेनि वागलुवाट पठाउदा चाडै जाउं डील
भया वेत्यास षाला भन्या ताकितिको ३।४ चिठी पठाया-
मा येस पटकका चिठीमा कागवेनीवाट मोस्ताङ तरफ
गया भन्या लेष्याको रहेछ र सायेतका पूजि वमोजिम
मोस्ताङवाट जावनन् कि भन्या मनमा संदेह लागदा नीज
कप्तानले तिमिले लेष्याका चिठि र नीज कप्तानलाई
तिमीवाट जवाव लेषिगयाको नकल १ उमादार गजराज
काकिले उसका वावुलाई लेष्याको चिठी १ सुवेदार
रत्नमानसिलाई तिमिले लेष्याको दस्पतको नकल १
कप्तानलाई पठाउनु पर्न्या दस्पतको मस्यौदा पठाई दिन्या
काम वडिया गन्याछौ नीज कप्तानवाट आयाको चिठीले

र तिमीले पठायाका मसौदाका नकलले सबै विस्तार बुझी यो तिमीले सबै कुरा मुनासिव माफिक लेष्या छौं जाहाबाट गर्नु पर्न्या दस्यतका मसौदामा छाप गरि पठायाको छ पुगला जगातका कुरालाई वेपारिहरूलाई मात्र जगात लागदछ जंगी कामको माल रसद काग काममा आउन्त्या जानालाई जगात लाग्दैन हटनाको तिम्नो दस्यत गरी पठाई दिन्त्या काम गर सायेतका पुजि वमोजिम मोस्ताडवाट उठन सकैनन् कि भन्त्या संदेह लाग्छ भनि लेष्याका कुरालाई आफ्ना मुनासिवले भन्त्या त्यो सायेत हुन्दैन हिउले वाटो बुल्याको रहेन भन्त्या सायेतको पूजि भं गयाको छ तापनि नजानु भन्त्या वेहोराको नीज कपतानलाई लेषी गयाको मसौदा तिमीलाई लेषि पठाई दियाकं छ. सोहि वमोजिम तिमीलं लेषि पठाई दिन्त्या काम गर्नु पिवाहरूलाई पुराना कुथि मागि पठायाका छन् ताहा छन् भन्त्या पठाई दिन्त्या काम गर्नु लडाजीमा फौज चल्यापछि भागन्त्या जागिरदारलाई सबैले देषन्त्या ठाउ वाटोमा झुडाईदिनु भन्त्या अयेन भयाको छ सोहि वमोजिम गर भनि लेषि पठाउन्त्या काम भयो वढीया होला अंग्रेज सनवन्धको षवर तंलाई सोझी लेफटेन कर्णेल जङ्गध्वज कुंवर राणाजीले काम गर्नु भन्त्या सिक्ष्या लेषि आयाको हो सो वमोजिम षषवर मलाई लेषि पठाउनु भनि लेषि पठायाथ्या गोरखपुरवाट जजसाहेव लक्ष्मीपुरमा आई सियार षेल्याका १७।१८ दिन भयेछ यस मुद्दाको भाई-वाट केही लेषि आयेन भनि लेष्याका कुरालाई लेफटेन्ट कर्णेलले लेषी पठाउनु पर्न्या हो बहुत वेमनासिव गरेछ. येस्कुराको ताकिति फेरी पनि नीजलाई जाहावाट डाङ्गीरीको चिठी पठाउन्त्या काम गरंला अघी श्री वरषका साथ पठायाको असवाफको षुलासा गरी लेषी पठाउन्त्या काम वढीया गन्त्याछौ वेसै तर्जुमासंग पठाया छौं षुसी-लाग्यो औ केस सर भयाको विस्तार अघी लेषि पठायाको हो षुसी नामाको वढाई गर्न्या काम वढीया गन्त्याछौ लिस्ति तरफ गन्त्याका श्री काली वक्स वदंबानि पलटन २ र श्री जनरल माईधीर सम्सेरजङ्ग कुवर राणाजी कम्प्याण्डर कर्णेल पृथ्वीध्वज कुवर राणाजी छोस्यांसम्म पुग्याका रह्याछन् टिगरिवाट अफिसर रूपन भोट्या सिपाहि ३००० सुनागुम्वा र फुनुगुम्वाका झाराली २०००

जमा फौज ५००० आई वैशाष वदी ४ रोज ६ का दिन ७ मुष गरि वंदुक पटकाई फयेर गरि लडन आयेछ र उन्हेरूले अघीबाट फयेर गर्दा हाम्रा फौजले ५ मुष गरि फयेर गरि लड्याछन् लडाजी हुंदाहुदै हिउं परेछ र कम्बरसम्म हिउले छोपदा भोट तरफका मन्त्याका येति भन्त्या हिंसाव आयाको रहेनछ हाम्रा फौजमा येउता सिपाहिका पाणीका वषु छेदी गयेछ जिउमा कसैलाई केही भयेन छ हाम्रा फौज कुति पुग्याछन्. भोट्याहरू सबै भाग्या छन्. कुतिवाट यो विहोरा लेषि आउदा कुति सर भयाका षुसिनामाको २१ तोपको सलामि दिन्त्या काम गन्त्यु शुभम्—

वैशाष वदि ६ रोज ४

श्री मिनिष्टर जनरल वम्बहादुर कुवर राणाजी केहंवाट फिर्नु भै काठमाडौ आइपुग्यो

वैशाष वदी १० रंज ५

ताहापछि श्री प्राईममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत्सम्सेरजङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषि चन्हाई पठायाको श्री जनरल भाई धीर सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजी श्री कम्प्याण्डर कर्णेल पृथ्वीध्वज कुवर राणाजी र श्री कालिवक्स श्री वदंबानी पलटन २ ले छोस्यांसम्म पुगी उनीहरूले पैले फयेर गन्त्यापछि पछि आफुले फेर गरि ५००० लस्करसंग लडाजी गरि हटाई कुति सर भै वाहाल भयाको समाचार सुन्दा साहै हर्ष लाग्यो हजुरका पुन्यप्रतापले वाहा पनि सर भयो जाहा पनि सर हुनोछ. यो षुसिनामा सुन्दा श्री च्यांग्रा सिमाग पूजा गरि २ पहिले वढाई पनि गरिदिञ्च्यु हाम्रा मुहुदामा पनि तेस्तो परि-आयो भन्त्या सर हुन्यै छ औ झुगा तरफका कुरालाई अस्ति सोमवारका दिन माथिवाट रोपि ३ र अरू लस्कर ३०० घोडाका सवार २५।३० ले हतियार गंह ली झुगा आडमा वस्न आयो फेरी लस्कर थपिछ भन्त्या समाचार आउछ आडमा वस्न आयाको र तहकित हो विग्रया भत्क्याको आड पनि सफा गरि बनायेछ आड भित्त इनार पनि षन्न लाग्याको रहेछ तेहि झुगा किल्लामा डेवा ३ पनि वस्याका रह्याछन् रोजरोज चिवा पनि कुकुर घाटसम्म पठाउंछ भन्त्या षवर मेजर कपतान श्री भक्त

षडकाले लेखि पठाया झुगावाट आउन्त्या महाजन २ ले पनि भन्या र मैले पनि कालु कार्की र दोभास्यालाई झुगा किल्लामा पठायाको छ. वाहाको तहकित वुझी भोलि पसि आउन्त्या छन् श्री केरुका भोट्या झुगामा वन्द वेपार गर्न जांदा झुगाका ढेवाले पत्री वाही राख्दो रहेछ यो समाचार पाई केरुका झुगा जानालाई गयाका भोट्याहरू पनि फर्कि आया श्री झुगा किल्लामा २५।३० नाल वन्दुक तयार छ भन्छन् ति वन्दुकको दरेस काहा-सम्म पुग्छ भनि ताहाको ढेवाले ५।७ वन्दुक पटकाई हेर्दा २।४ वन्दुक भन्या टाढैसम्म पुग्दो रहेछ अरू वन्दुक भन्या माफिक रहेछ रैयतहरू भन्या हामीसंग परषजाना केही छैन सबै हाम्रो लस्कर उमा भया ३।४ सये हुन्या गोर्षाली लस्कर भन्या तेवो परषजाना ली त्यो मजगुति-संग आइ पसि रहेछ हामी क्या गच भनी रैतिहरू ढेवालाई मवत दिनामा पस्तारह्या छन् श्री झुगा तरफ जान्या अफिसर गैह्लाई पनि कुतिका षवर सुनाई पठाइ दिना माथी भोट तरफवाट आउन्त्या हुलाकमा हजुरको नाउमा आयाको चिठी वाहाको षेषवर वुझन्या निमित्त षोलि हेर्नु किन षोलि विसे चह्लाई पठाउनु जो मजि मुकाम केरु पाडसिंठार शुभम-

वैशाष वदी १० रोज ५

श्री जनरल जगत्सम्सेर जंग कुवर राणाजीवाट केरुका प्रजाहरूलाई गरिदियाका दरुपतको नकल उप्रान्त गोर्षा श्री ५ सर्कारवाट भोट तरफ लडाजी गना निमित्त हुकुम ववसी जंगि षजाना ली लस्कर केरु आउदा तिमि रैतान-लाई दास भै जंगल पस्दा हाम्रो फौज पल्टनलाई श्री नवांधी केरु इलाका भरका प्रजा अधी पनि हाम्रै हुन् आज तिमिहरूले इ प्रजाको धनमाल लुटनु कसैको छोरी बोहारी जवरजस्तिसंग करनी नगर्नु चाहिन्या माल मत्ता चल्याका श्रेष्ठसंग मोल गरिलिनु दिनु गर्नु भन्या तिमिहरूलाई लालमोहर गरिदिञ्चु पल्टन फौजलाई अयेन वाधि दिञ्चु येति वन्दोवस्त हुदा तिम्रो चित्तवुझी हाम्रा हजुरमा सामेल भयो प्रजा हाम्रै रह्या-छौ भन्या लाग्यो अब भोट तरफको लस्कर झुगा आई वस्यो हाम्रो फौज हान्न गयो ताहाका प्रजाहरूले पनि हामिसित हतियार गन्या. सुविस्ता हुन्या छैन सो वुझी

केरु इलाका भरका हातहतियार तवसिल वमोजिमका जो छन् कपतान सेवकराम थापा मार्फत लेखाई देखाई वुझाउनु जसले वुझावैनो उसलाई गोर्षा श्री ५ सर्कारको प्रजा हवैनो धन जान्याको धन जाला ज्युजान्याको ज्यु जाला सो जानी नीज कपतानसंग ल्याई षसोषास लेषाई देषाई जानु-

तपसील

वन्दुक	तरवार	च्यापसा	वर्षा
भाला	काढ	घोतली	वंचरो
षुकुरी	कटारि	फसिवाव	घुग्यावा

आपनु आपनु माल देषाई लेषाई पुजि झुडाई जानु पछी तिमिहरूको माल फिर्ता होला-

वैशाष वदि ११ रोज ६ मा

श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत्सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीवाट चह्लाई पठायाको हाम्रो नेपाली महाजनका झुगामा ४ कोठी रह्याछन् जो नेवार झुगा किल्लाभित्र थिया ति सबैका सुर्ती तमाषु स्मेत पसलको जो भयाको माल ली वस्तु हुन्दैन भनी धपाई दिएछन् कोही महाजन केरु पनि आइपुग्या कोहि वाटामा आउदैछन् श्री सुवेदार कालु कार्की र दोभास्यालाई वुझी विचार गना निमित्त झुगा पठायाको छ भनि हजुरमा लेषि चह्लाई पठायाको हो हिजो २ घडी दिन वाकिमा नीज सुवेदार र दोभास्या आई पुग्या झुगा किल्लामा भन्या पुगनु पायेन छन् झुगा किल्लादेषि ३ कोस वढो उत्तर तरफवाट विकट राष्याको रहेछ, तेस विकटमा भोट्या सिपाहि १० जना वस्याको रहेछ, तेस विकटदेषि एक पाउ वढो पुग्दामा ३० वर्षसम्म झुगामा रहन्या महाजन येस तरफ आउदा वाटामा भोट भयेछ र नीज सुवेदारले तेस महाजनलाई तिमि र म फिरौ भोट्याक्या भन्दा तिमि र म बकिल होइती हामी झुगा गै क्या निधो हुन्याछ, अरू महाजनलाई थोरी हपकि दपकि गर्दैमा गयाथ्या मलाई झुगाका ढेवाले डाकि १ रात राषि मुष्य तवस वस्तैनस भन्या श्री जनरल साहेवसंग गै फौज आये तापनि अरू घा हुन्यैछ पल्टन २।४ दिन केरु गैमा

शान्तिदिया वढीया होला भन्या [विन्ति पाऱ्यास्त भनि अह्णायैछ उसले तातोलाई तेस्तो अह्णायै यो ताहात धेरै वर्ष रह्याको जुन निमेक पनि तेरामन लेट्या होला भन्या ठहराईस् की अरू उसको फौज वढी आउला भन्या ठहरास् भनि निज कार्कि सुवेदारले सोधदा यो सबै कैफेत सेथ्याकाजिको छ अह्णै घा हुनसक्तेन जति ढीलो भयो उति तेस्का फौज वढन्या तवर छ औ लस्कर आयो भन्या हामीलाई षवर दिनु १।२ पर्वत्यालो गन्या स्वास्नी जो-सुकै आया पनि पत्नी राषनु जवरजस्ति गन्यो भन्या आपना बलले थाम्यो भन्या भरिदिनु, भन्या विकट विकटमा उह्णैछ भनि तेस महाजनले सुनायेछ र ताहादेपि हाल षवरली नीज सुवेदार दोभास्या फकि आयाछन् औ झुगा किल्लामा रह्याका मानिस र अधिका अजिमा लेपि पठायो वमोजिम रह्याछन् औ पुराना गोरष श्री भैरवनाथ पल्टन २ अघी झुगा तरफ खाना भयाका थिया मेजर कपतान श्री भक्त षडकाको पल्टन दाख्वा काट्ने काममा कुकुर घाटमा रह्याका हुनाले तेसैले मदत देला भन्या तजवीज गन्याको थियो नीज पल्टनका पीपा वाटो बनाउन्था काम मोरह्याको हुनाले नीज पल्टनका मेजर कपतानको पल्टन झुगादेपि पारिस्टारसम्म १।१ कोसमा अडा गरि १।१ पट्टि डाक राषिदिया अघी गयाका पल्टनलाई मदत दिना निमित्त मेजर कपतान श्री कृष्ण साही र श्री जंगनाथ पल्टन झुगा तरफ खाना गरि दिजा अब मगर पल्टन किराति पल्टन लामा पल्टन झुगा किल्ला-लाई खाना भया औ फौज रयेतहरूमा कुल्याहा हुल्याहा कोहि निस्क्या भन्या चाहिन्या रहेछ २०।२५ जोर नेल पठाई वकस्या हुदो हो औ ब्रह्मा केशका रैतिहरू झुगा बर्लेपछि हामी पनि मदत दिउला भन्छन् अरे मुषले भन्या हामितिर पेटले भन्या झुगातिर गर्न्या १।२ कुरा काहानी-ले पनि गन्याको देषता आधीरमा दगा गर्नन कि भन्या संदेह लाग्यो र हातहतियार दवायाको षुलासा गर्न्या रैतिलाई वन्दोबस्त गरिदियाको नकल चह्णायै पठायोको छ, नजर भै जाहेर होला मुकाम कैर पारिस्टार शुभम्-

दस्षतमाथि लेपि गयो-

वैशाख वदी ११ रोज ६ मा

ताहा पछि श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री मेजर जनरल कृष्णवज्रकुवर राणाजीवाट लेपि चह्णायै पठायोको सयेदेपि ५०० सयेसम्मको पल्टन १ भर्ना गर्नु पन्यो जति भर्ना गर्न सकछ सबै शाषका १० दिन जांदा-सम्मका भर्ना गरि तयार गर्नु भर्ना गर्दा जुमली हुमली सल्ल्याना डुल्लु दलेख डोटि अछाम प्युठाना मुसिकोट गोर्षाली पायासम्म भर्ना गर्नु तिनलाई चाहिन्या वंदुक वारुड गोली ताहाका जगेरा मध्ये दिनु, तिनलाई षानगि ष्येष्ठ वदी १ रोजदेपि दिनु इनलाई दिन्था रूपिजा वमंदेउ मंडीका ११।१२ सालका आम्दानीवाट लीनु भन्या वेहोराको दस्षत पठाई ववसनु भयाको रहेछ दस्षत आई पुग्नी मात्र भर्ना गर्न लागि रह्याछु, वन्दुक वारुड गोली पत्थर पनी येहाका जगेरावाट दिन्था र सघाउन्था सिकाउन्था काम गरुला तर नत्रा मानिस छन् भरीसख्य सघाउन्था काम गरुला नया पल्टनमा भति भयाको जवानलाई ब्रह्मदेउ मंडीका ११।१२ सालका आम्दानीले भर्ना गरीदिनु भन्या वेहोरा लेपि ववसनु भयाको रहेछ मंडीका आम्दानी फर्कावादी उठदछ यस्तरफ मोहर फर्का वादी सरोवर चल्दो रहेछ, वटही लाग्दो रह्येछ, तेसरी तलेत श्री ५ सरकारको केही गिरान् हुनजान्छ की भन्या झै लाग्छ श्री गणेश दल पल्टन श्री सिहनाथ पल्टनको गरी १२ हजार मोहर रूपिजा जुमलावाट नेपाल पठाउनु पर्न्या रहेछ, नत्रा पल्टनलाई भर्ना दिन यहि जुमलाका वाह्र हजार रूपिजाको वेहोरा वांधीन पुग्याको रूपिजा अनेत्रको वेहोरा वांधी वकस्या वढीया हुंदो हो ताहा तजवीजमा जो ठहर्छ दस्षत आई पुग्याका भोलि वर जुमली हुमली गरि केही भति गन्या वैशाखका १० दिन जांदासम्म जो भति होइसकला पुस्तावाली स्मेतको हाजिरी फर्द चह्णायै पठाउन्था काम गरुला, मु, जुमला गल्फादरा शुभम्-

वैशाख वदि ११ रोज ६ मा

तेसै वखत श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत्संसेर जंग कुवर राणाजीलाई लेखी गयाको मधेसवाट आयाको रसद केशमा वसि वृक्षनलाई जाहावसद वैशाख वदि ११

रोजका दिन सुवागं भीरसि आयाको छ. तेस तरफ रसद को ताकित र अरू परि आयाको काजकाम गर्ना निमित्त कम्पाण्डर कर्णेल सनकसि षतृ पनि आयाका छन्. इनीहरू नआई पुग्दासम्म येतावाट चलान भै आयाका रसदका धोक्रा तिमीहरूले वुझी ली यटावाट गयाको रसिदमा वुझि लियाको तिमीहरूको निसाना हाली रैति-लाई तुरन्त फर्काउनुया काम गर्नु सुवा मजकुर आई पुग्यापछि वुझी लीनुयाछन् ताहा दाधिल भयाका रसदका धोक्रा कति नविग्रन्या गरि थनक्याई तिमीहरूको पहरा चौकि राषी भंसारसम राषन्या काम गर गफिल गरि धोक्रामा तलमाथि पन्यो भन्या तिमीहरूले वुझाउनु पर्ला कम्पाण्डर कर्णेल आई पुग्यापछि इनले लाया अहाया वमोजिम आठौ प्रहर हाजिर रुजुरहि तस्पर भै काम गर्नु भन्या वेहोराको श्री गोरख दल कंपनीका ५ गरि हुदा सिपाहि गंह्लाका नाउंमा दस्षत गरि पठायाको छ. ताहा तिमीहरूले पनि पगरि हुदा सिपाहि गंह्लाई राम्रो गरि अह्लाई दस्षत वमोजिम गर्न लगाउनुया पाठ गर रसद ठनक्याउनुया धसार जगाको मर्मत लगाउनु तहा षाली भयाका पिपा षलासिलाई रसद वोकाउनुया काम गर्नु. मेजर कपतान सतराम षतृ तोपका साथ आउछन् मज-कुर कम्पाण्डर कर्णेल पनि श्री कालीप्रसाद पल्टन साथमा ली वैशाष वदी १४ रोज १ का दिन बाहावाट आउछन् तिमीले लाया अहाया वमोजिमको कामकाज गर्नु भनी अह्लाई पठायाको छ ताहा अरू थोक परि आयाको कामकाज र रसदको ताकिति नीज कर्णेललाई अह्लाई सवै काम गराउनुया काम गर तेस्तरफको हाल सुरत हरीषरी लेषि पठाउनुया काम गर्दै रहनु ताहावाट झुगा हात्रलाई कुन कुन पल्टन पठायौ तोप कति गोता गयो चौरी भेडा घोडाहरूले र पिपाले गरि रसद कति वोकि लग्या. यसको जवाप चाडो चाडो लेषि पठाउ श्री मिनिष्टर जनरल भाईले झुगा हात्रलाई ताकित गन्या वमोजिममा कति कुरो गन्यो कति कुरा गन्याका छैनौ सो षवर चाडो लेषी पठाउनुया काम गर शुभम्—

वैशाष वदी १२ रोज ७ मा

श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत्संसेरजङ्ग कुवर

राणाजीलाई लेषि गयाको लिस्ती तरफ गयाका काली वक्स बर्दवानी पल्टन. श्री जनरल भाई धीरसम्सेरजङ्ग कुवर राणाजी श्री कम्पाण्डर कर्णेल पृथ्वीध्वज कुवर राणाजीहरू छोस्यासम्म आयाका रह्याछन्. टीगरीवाट अफिसर रूपन भोट्याहरू सिपाहि ३००० सुना गुम्वाका झाराली २००० जमा ५००० आई वैशाष वदि ४ रोज ६ का दिन ७ मुष गरि वन्दुक पटकाई फयेर गरि लडन आयेछ र उनीहरूले अघीवाट फयेर गर्दा हात्रो फौजले पनि ५ मुष गरि फयेर गरी लड्या छन् लडाजी हुंदाहुदै हिउ परेछ र कम्बरसम्म हिउले छोपदा मन्याको येति भन्या हिसाप आयाको रहेनछ. हात्रा फौजमा यौटा सिपाहिका पाषीको वषु छेदी गोली गयेछ जीउमा कसै-लाई केही भयेनछ. हात्रा फौज कुतिमा पुग्या छन् भोट्याहरू सवै भाग्या छन् कुतिवाट यो वेहोरा लेषी आउदा येस्कुराको षुसीनामा श्री पशुपति गुह्यश्वरी गोरखनाथ दिगुतले तलेज्युमा भेटि चह्लाई २१ तोपको सलामी दीन्या काम गन्यु ताहा पनि आफुलाई जश हुन्या गरि बहुत होसियारसंग आउपयेर वलीयो गरी. राषन्या काम गर शुभम्—

वैशाष वदि १२ रोज ७ मा

तस्ते वखत श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत्संसेरजङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्लाई पठायाको वैशाष वदि ११ रोज ६ मा ह्लासावाट नाइक्या राम-सुन्दर बाहा पासिटारमा आई पुग्यो उसका मुष जवानले कुराको वेहोरा जो झुगाका षषवरको विस्तार लेषी चह्लाई पठायाध्या सोही वमोजिम दुस्स्त वतायो फरक केही परेन. लछेजुमा सेठाकाजिलाई छोडि आयेछ सिकार जुमा म आउंछु भनी तहकित भैथ्यो. अरे आफु तिमी लडदैन भंछौ झुगा किन लस्कर पठायौ भनि रामसुन्दरले भन्दा गोर्षालीले पनि सांधसांधमा लस्कर राष्याको छ. हामीले पनि आफु गौडा कुर्हंराष्याको हो भनेछ विकट पहराका उदिमा भन्या गोर्षाली लस्करले हात छोड्या तिमीहरूले पनि. हात छोडनु भन्या उदि विरहेछ छ्यालुं ५७ सालमा वन्दोवस्त भयाका केवमा जगात वढता लियाको ह्यो सवै फिर्ता गरीदिन्छु भनी सेठाकाजिको र

अम्बाको विठी नेपाल तरफ गयाको छ भन्यो श्री आहा आयाको दिन देवा षाम्सा म्वाम्दीका आमालाई संच छैन भनी स्याफु गयेथ्यो. आयाको छैन. मुषिया लिन-दिनले गन्याको कामकाज हजुरमा अघी पनि विन्ति चह्याको हो. केरमा देवा पनि अघी २ जना रह्याछन् काजकाम गर्दा देवा नभै काम चल्दो रहेनछ. तसअर्थ निज टिमुन्याको मुषियाले नदिनलाई देवा दर्शन गराई कामकाज र ताकितिमा लाजा श्री झुगा तरफतिरका पल्टन ३ रवाना भयाका हुन १ दिन कुकुर घाटमा २/३ घडी दिन बाकिदेखी रातभरी हिउ पर्दा हिउले शुनी १ दिन मुकाम भयो. मुकाम पाडसिंठार शुभम्-

वैशाख वदी १२ रोज ७

सोहि वखत श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री लेफटेन्ट जनरल वषतजङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषि चह्याई पठायको तोप वम ११ काम सराजाम षजाना स्मेत १ र अघी गयाका फलाम्या ६ पनि को तोप १ को षजाना हौजर १२ पनि तोप ५ काथके षजाना स्मेत र जो आयाको फौजली धैवु पुग्या. तोप तोपमा षलासि भनी नहुनाले काही झारा काही ज्याला दी बहुत तरहसंग वचाई धैवु पुग्याजा. हामीहरू पनि निका आनन्दसंग आइपुग्या. मुकाम धैवु शुभम्-

वैशाख वदी १२ रोज ७

ताहापछि श्री प्राइम मिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत्संसेर जङ्ग कुवर राणाजीलाई लेषि गयाको. पांसिठारमा अलिकन सिद्धियाको आड किल्ला बनाउन्या काम वढीया गन्याछौ अयेन वमोजिम श्री भाई मिनिष्टरले आहा आउन्या वेला मा झुगा सर गर्ना निमित्त फौज रसद अरु चाहिन्या सराजाम वोकाउन्या सवै कुराको उदि दि आयाका हुन् ताहा फति कति कुराको वन्दोवस्त गरी सक्यो कति कुरा गर्न बाकि छ कति दिन जांदा झुगा तरफ जान्या वन्दोवस्त गन्यो ई सवै कुराको षुलास्ता गरि चाडो लेषि पठाउन्या काम गन्या वढीया होला नाईक्या रामसुन्दर टिगरिवाट हिड्या भन्या चिठी आइ पुग्यो आजसम्म ताहा आई पुग्यो हो ताहा आई पुग्यापछि तेसलाई र तेस्का साथ मानिस स्मेतलाई सरासर आहा

पठाइ दिन्या काम गर शुभम्-

वैशाख वदी १२ रोज ७

श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत्संसेरजङ्ग कुवर राणाजीलाई लेषी गयाको वैशाख वदि ६ रोज ४ का दिन पल्टन २ तोप ६ स्मेत सवै तजवीज मिलाई झुगा हात्र पठाउन्या काम बहुत वढीया गन्याछौ. केरका रयेतहरूमा कसैकसैले चौरी गैह्र सवै षुलस्त गरि दिया कोहि ठालुठालुले भन्या अघि तेसरी दिया तिनहरूवाट मुचुका लेषाई लिन्या होकि भनि लेष्याका कुरालाई ठालुहरूसंग जो भयाका चौरी गदाहा गैह्र रसद वोकाउनालाई दिउंला दवाञ्च्यु छपाञ्च्यु भन्या लिलाम गरिलिनु भन्या मुचुका दियापछि पनि दवाउना छपाउना पछी लाग्यापछि दवा-उन्याको लिलाम गरीलिनु. रसद बहुत ताकितिसंग वोकाई झुगा तरफ पठाउन्या काम गर्नु तिमी जान्यै छौ कम्प्याण्डर कर्णेल सनकसि षतु पनि श्री कालीप्रसाद सर्वध्वज रणप्रीय दल ली रसदका वन्दोवस्त गर्नालाई ताहा आउन्या छन् उनैवाट रसदको ताकिति वेस गरि गन्या छन् श्री रैफल लेटरराज दल पल्टन ३ पनि पडिल्ला लम्बरमा आउन्या छन् शुभम्-

ऐ वदी १२ रोज ६

तस्तै वखत श्री जनरल धीरसंसेरजङ्ग कुंवर राणाका नाउंमा सिभुका पुजाहारी लामाले लेषि चह्याई पठायको आहा भोट चिनका साहेवानहरूसंग भेटघाट दर्शन गरि-सक्यो चिनिया भोट्या साहेवान केरमा श्री माहिला मिनिष्टर साहेवसंग वातचित गर्नालाई चांडै आउछन् ताहा तपाईवाट पनि केरमा श्री माहिला मिनिष्टर साहेवका हजुरमा हामीहरू सवैले भेटघाट वातचित गरि नसकंज्याल येस्कुराको ठेगाना नहुंज्यालसम्म ताहावाट रौ प्रमाण पनि वढी हात हतियार मलाई वक्सन्या काम नगर्नु होला शुभम्-

ऐ रोज मा

श्री जनरल धीरसंसेरजङ्ग कुंवर राणाजीवाट सिभुका पूजाहारी लामालाई लेषी गयाको श्री प्राइममिनिष्टर यानवाट कुत्तिदेषि वैशाख मैन्हाका १५ दिन जांदासम्म नवढनु भनि मलाई मजि भयाको थियो र हात्रो लस्कर

पुरानु कुतिमा बस्याको थियो म षासामा आइपुग्दा कुति तरफ जान्दा वाटाको साघु भन्दा काटी भत्काया छन् र षासा ली रैयेत जना ६ लाई माथितिरको साघु पनि भत्काय छन् कि भनि हेर्न पठाउंदा ६ जना मध्ये ४ जनालाई पत्नी बांधी कुति तरफ लै गयाछन् र कुतिका ढेवाले ति चार जना भोट्यालाई कुटपिट गरि मुषको दुई ओठ छेदी तालचा लगाई टिगरितिर पठायो भन्दा र कुतिमा बस्याका हाभ्रा महाजनको घर लुट्याको षवर सुन्दा वेजाइत गन्दा रैयतलाई लुटपिट सासना गन्दाको सुन्दा पुराना कुतिसम्म फौज पठायोको हो रातिवास बस्याको बेलामा भोट्याहरूले बन्दुकले हान्दा र फेरी विहानै हामी लडन आयाको होइतौ श्री प्राइममिनिष्टरका मजिले कुतिसम्म वस्न आयाका हुन् तिनीहरू सलतन गर्छौ कि लड्छौ भनि मैले ६ जना मानिसलाई भन्न पठाउंदा बन्दुकले हानी जान नसकि फकि आया र हाभ्रा लस्कर पनि वढाच्युं फेरी उनका तरफवाट बरोबर फयेर गर्दा धपाई मात्र दिउ धेरै ज्यदा किन मारी भनि ४।५ जनालाई हानि घट्नपोला कटाई कुतिमा बस्युं श्री प्राइममिनिष्टरको पनि वैशाषका १५ दिन जांदा सम्म नबढनु भन्दा मजि छ पर्षनु भन्दा तिमीले पनि लेषि पठायो भव म पनि आहादेषि वढन्दा छैन उन्हेहरूले लडन आया भन्दा मैले पनि लडी साफ गर्नुछु. भोट्याले चिवा पठायोका मानिस मैले पत्नी राष्याको छ हाभ्रा तरफवाट गयाका मानिस चार जनालाई छोडिदिया भन्दा म पनि छोडी दिन्दा छु तर ति चार जनालाई जो सजाय गर्न म पनि सो सजाय गर्नुछु शुभम्-

वैशाष सुदी १३ रोज १

यस्तै बखत श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत्सेरजङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषि चह्राई पठायोको केरुको रसद आजसम्म चावल च्युरा गरि जम्मा मुरि २४१ चौरीलाई वोकाई आहावाट झुगा तरफ रवाना भयो श्री ह्लासाका नाईक्या रामसुन्दरले वतायाको षवर अजिमा विन्ति चह्राई पठायोको छ. नजर भै जाहेर होला नीजलाई क्या रामसुन्दर पनि हिजो आहावाट नेपाल तर्फ कुच गन्थो हाजिर होला और केरुका मदत

श्री देवीदत्त पल्टन केरु गै माथा मिश्रीनाथ पल्टनलाई साथमा ली म पनि भोलि आहावाट कुच गरि झुगादेषि ५ कोस वढी कुकुरघाटमा पुगी मुकाम गर्नुं छु झुगादेषि वढी पासिटारसम्म रसद वोकाउन्दा मदतलाई अडा २ मा पट्टी २ को डाक रह्याकै थियो षैषवर बुझना निमित्त अडैपिछे झुगादेषि केरुसम्म घोडाको डाक पनि राषि दिना मु. पासिटार शुभम्-

वैशाष वदी १३ रोज १

फेरी श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत्सेरजङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषि चह्राई पठायोको १००जवान र १५।२०घोडा सवार फेरी आई झुगा किल्लामा बस्या भन्दा ३०।४० वर्षसम्म झुगा किल्लामा रहन्दा महाजनले आई विन्ति गर्न आया आहावाट रवाना भयाका पल्टन भन्दा लुमामा पुग्दा वरफले थुनियो र मुकाम भयाको छ मुकाम पासिटार शुभम्-

ऐ वदी १३ रोज १

ताहापछि श्री प्राइम मिनिष्टरबाट श्री जनरल जगत्सेर जङ्ग कुवर राणाजीलाई लेषि गयाको कुतिसर भयाको समाचार सुन्दा साहै हर्ष लाग्यो हजुरका प्रतापले आहा पनि सर हुन्येछयो खुसिनामा सुन्दा च्यांग्रासिमा पुजा गरि २ पट्टीलाई वढाई गराच्युं भनि लेष्याका कुरालाई बढीया गन्थौ झुगा कील्लामा विग्याको आड वनाये छ रोपीं ३अरु-लस्कर ३ सये घोडाका सवार २५।३० ले हतियार ली आडमा वस्न आयो फेरी लस्कर थपिछ भन्दा समाचार आउंछ भनि मेजर कपतान श्री भक्त षडकाले लेषि पठायोका कुरालाई तिरीनको वंरी लाष गरि मांनु भन्दाको छ तस अर्थ फेरी १ पल्टन र तोपको फुटन्दा गोला गिराफ थपि पठाई आपनु हुसियारसंग मजगुत गरि झुगाको किल्ला सर गर्नु काम गर झुगा किल्लामा लडन्दा सिपाहिका रसद जंगीषजाना हतियार सर्कारीया धन सब लीनु घोडाहरू पनि लिनु हात छोडी हतियार चलाई लड्या भन्दा ताहाका ढेवाहरू लडाजीमा पन्दा भन्दा मरीगया भन्दा कदाचित लडाजीमा मन्यानन् भन्दा ति ढेवाहरू पनि पत्नी आहा पठाई देउ लडनन् भन्दा सिपाहिका हतियार जंगि षजना रसद सर्कारीया साधनहरू सबै लिनु मानिसलाई छोडिदिनु रयेतका धन र जीयेलाई केही नगर्नु जस्तो केरुमा तसल्लह

गन्याको छ सोही वमोजित तसल्लह गन्या काम गर्नु श्री भोट तरफबाट आयाको चिठी षोली हेर्नु कि नहेर्नु भनि लेषि पठाएछौं मेरा नाउंमा चिठीपत्र जो आउंछताहा षोली हेरी वेहोरा बुझि त्यो चिठी बाहा रवाना गरि पठाउनु लिस्ती तिरवाट चिवा चर्चा पठाउदा ४ जना भोट्यालाई पत्री मुषमा सिथनी राख्याको छ भन्या षवर आयो तेस्तरफबाट चिवा चर्चा पठाउंदा हुसियारसंग पठाउनु उनले पक्रन नपाउन शुभम्-

षामभित्त सानु छाप लागी गयाको

पुजिका नकल मिति सदर

उप्रान्त भोट तरफबाट चिनिया भारादार भोट्या भारदार घा सलतन गर्न आया भन्या कुतिको भैरव लंगुर झुगाको भैरव लंगुर ताकला बार भयो अम्बलमा हात्रो फौज पनि चढयो धन पनी षर्च भयो जिउ पनि मन्या भन्या पछि यो जगा छोडी देउ करवड रुपिया हात्रो षर्च लाग्याको देउ हामी घा गछौं बाहादेखि फौज पनि बढाउदैनी जस्तो अघि तिम्रो हात्रो दोस्ती थियो तेस्तै दोस्ती राषौला येति कुरा गर्दैनी भन्या तिमिले सक्या नेपाल लेउला हामीले सक्या ल्हासा पुगी सवै भोट लीउला ई कुरा देखि अर्को थोक कुरा हुन्याछैन भिनिष्टरले बोलन्या कुरा पनि इनै हुन् मले बोलन्या कुरा पनि येही हो येति कुरो नभै हात्रो फौज पनि मान्दैन रैति पनि मान्दैन राजा पनि मान्दैनन् रैति र महाजन गुम्वाका लामा जिउधनमा हामी केही चलाउन्या छैनी श्री ५ वादशाहलाई जस्तो गरि मान्दछन् उसभन्दा ज्यादा गरी हामी मान्या छौं नेपाल जान्छौ त पनि कुरा यतिकै हो बाहा वन्दोवस्त गछौं तापनि कुरा येहि हो भनि जवाव दिनु बाहा जान्छौ भन्या जाउ भनि १।२सिपाहि साथ लगाइ इज्जत हुम्मतसंग रूपिया ली वेसाहादिनु भनि दस्षत गरि दिनु केरुग्या झुगा ली भोट्यालाई भारी बोकिदेउ भनी वेगारी पक्र्या भन्या यो मुलुक हात्रो हो ज्याला दी मात्र लंजानु वेगारी पक्रन पर्दैन भनी जवाप दिनु झुग्याली केरुग्यालाई भोट तरफका कोही काजि भारदाटढेवा आया पनि अघीको दस्तुर वमोजिम भेजमानी वेगारी तिमिहरू दिन पर्दैन दियो भन्या डंड होला दाम लीकन साहावेसाहा दिनु मञ्जुरी दी आफना षुसिसंग भारी बोकि दिनु भोट्यालाई र गोर्खाली भारदारलाई येही रीतसंग दाम

ली काम गर्नु भनि अन्हाई दिनु शुभम्-

वैशाषका ३ दिन जांदा दिन गत घटी ५ पला ११ जांदा पालपाबाट श्री वरष पल्टनले भूमि प्रवेश गन्या सायेत
वैशाष १४ रोज ३

तेस्तै वखतमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्रीजनरल जगत संसेरजंग कुवर राणाजीबाट लेषी चन्हाई पठायाको झुगा तरफको विस्तारअघील्ला अजिमा लेषी पठाया वमोजिम छ हाल झुगा तरफको षषवर बुझी आ भनी देवीदत्त पल्टनका ३ पट्टीको सुवेदार सुरवीर वस्न्यातलाई पठाई राख्याको थीजा झुगा देषि ३।। कास वषन्या आड बहुत असल रहेछ ताहा दुश्मनको फौज वस्न आउंदा हात्रो पल्टन लड्यो आड अघीबाट उछिनी वस्न्याको देषि झुगादेषि मनिवाट २ कोस वढी येसतरफ हतियार लियाका ५००० जवान र ४५ घोडाका सवास आइवसिरहेछ श्री झुगातरफ रवाना भयाका पल्टन ३ रह्याका ठाउंमा दुश्मनका मानिस वरावर आई तत्रो पल्टन फिराई घा गर्न आउछन् भंदा-रह्या छन् भन्या षवर नीज सुवेदारसंग बाहा रहन्या अफिसरले भनि पठाया छन् ति झुगातरफ रवाना भयाका पल्टनका अफिसरछेउ आई ति दुश्मनका सिपाहिले तत्रो फौज बढाया भन्या कुतिमा जस्तो होला पनि भंछन् गरे भन्या षवर वाहाका अफिसरले नीज सुवेदारसंग भनि पठाया छन् र घा गर्न निमित्त कोही काजिहरू र ढंवा-हरूमा आउछन् भन्या हतियार नलिउनका मानिस २०। ३० सम्म छोडी मसंग पठाइ देउ भनि लेखि पठाजा श्री झुगा सर नगरि विच बाटामा रसद राषन्या घर असल नमिलदा केरुबाट ज्यादा रसद चलान गर्न भयेन केरु गोदामबाट येति रसद चलान भै सकियो भनि अघिका अजिमा विन्ति चन्हाइ पठायाको हो त्यो चलान भयाको रसद थनक्याउनलाई तजवीज गर्दा कुकुरघाटदेषि ४ कोसमाथी दुश्मनका चौकि वस्न्या ५।७ घर रह्या छन् नीज चौकि भागि जादा ति घर षाली भयाको थियो ताहादेषि पल्टन उभो गयापछि रसद तिनै षाली घरमा थनक्याउन लावा रवाना भयाको रसद बुझीली वाडनालाई सुबा व्रजमोहन पाछ्या नी सिन्दाजना ५ पठाजा रसदको चौकि गर्नालाई हाल १ पट्टी सिपाहि पठाजा फेरि पनि १ पट्टी थपिदिन्या छु श्री १००।१२० चौरीलाई रसद बोकाई साथमा ली

आज म पनि पाँसिटाबाट कुचगरि थोडमानमा आई मुकाम गऱ्या श्री झुगा गढी र मुनिबाट गरि दुस्मनका सिपाहि जना ८००० घोडाका सवार ७००।७५० जमा भया वरी तेसै भाग्या पनि हात मिसिया पनि झुगसर हुन्थे छ धानालाई अन्न प्रशस्त जोरी वक्सनु भयाको छ अयेन कितावले काम काज पनि बराबर चल्दछ हजुरका तजवीजले कौनै कुराको हकँट छैन श्री ३ पल्टन साथ लगाई कम्पाउण्डर कर्णेल सनक सि षतूलाई पठाई वक्सनु भयेछ नीज कर्णेल केसँ आई पुग्यांजालसम्म ताहाबाट चलान भै आयाका रसदका भारी थनक्याउनलाई केसँमा घर सफा गर्न लायाको छ आयाको रसद बुझी रैयतहरूलाई चाडो रसिद दी ढोका रसद थनक्याउन्त्या काम मेजर कपतान भैरवबहादुर पांडे र सुवा घन मुंदरलाई अन्हा-याको छ मुकाम थोतान शुभम्-

वैशाख वदी १४ रोज १ मा

श्री प्राइममिनिष्टरबाट श्री जनरल जगतसंसेर जङ्ग कुवर राणाजीलाई लेषि गयाको उप्रान्त झुगातरफको जो भयाको विस्तारलेषि पठाउन्त्या काम बढिया गऱ्या छौ झुगाकिल्ला भित्त कोठी राषी वस्न्याका नेवार महाजनको सुति तमाषु समेत पसलको जो भयाको माल ली वस्नु हुन्दैन भनि धपाई दियेछ भनि लेख्याका कुरालाई हात्रा नेवार महाजनहरूको माल जफत गरी आफुले ली पठाएछ कि माल स्मेत लीन लगाई नेवार महाजनलाई पठायाको रहेछ येस्को नीस्तुक गरि लेषि पठाउन्त्या काम गर फौज रैयतहरूमा कुल्याहा हुल्याहा निस्क्या भन्या चाहिन्या रहेछन् २०।२५ जोर नेल पठाई वक्सशा वढीया होला भनि लेष्याका कुरालाई वढीया तजवीज ठहराया छौ नेलजोर २५ पठायाका छन् आइपुगन्नु कैरुका रैतिहरू मुषले हामीतिर पेटले झुगातिर गऱ्या १।२ जना कुरा करनिले पनि देषता आखिरमा दंगा गर्नु कि भन्या संदेह लाग्दा हतियार दवायाको षुलासा गऱ्या वेहोराको तिम्रो दसषत गरिदिन्या काम बढीया गऱ्याछौ कैरुका रैयतहरूमा मुषले पनि पेटले पनि भोटतिर गयाका हामी तिर केही कुरामा षलल गऱ्याको सावित भै कुलकल गऱ्याको ठहऱ्यो भन्या ६०० केसँका मुषिया भला मानिस राषी पुपँछे गर्दा वेजाई गऱ्याको ठहऱ्यो भन्या

कायलनामा लेषाई तेसलाई नेल ह्यली ताहा राषनु कायेल नामा बाहा पठाइ देउ र जाहाबाट जवाफ गया वमोजिम गरौला शुभम्-

वैशाख वदी ३० रोज ३ मा

श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगतसंसेरजङ्ग कुवर राणाजीबाट लेषि चऱ्हाई पठायाको हिजो लस्कर गुंटाबाट शंठ मासिगाउमा आई पुग्दा भोट्याको विकट-लाई हात्रा तरफबाट पकड्या छन् र पकड्याका २ घडी पछि भोट्याहरूले हात छोड्दा हात्रा तरफबाट पनी फयेर छोड्या छन् लडाजी जारी रहेछ भनि मेजर कपतान-हरूले लेषी मसंग पठायाको षवर घाइत्याहरू दुस्मनका र हात्रा येति भया भन्या ठेगाना भयाको छैन उनीहरूबाट लडाजीका वेलाको र घाइत्याको षुलासा गरी आया पछि विन्ति चऱ्हाई पठाउन्त्या काम गऱंला श्री मैले र आडपयेर वलियो गरी कुकुरघाट मुकाम गरि वस्याको छु उनीहरूले मद्दतलाई मागि पठायाको कुरो पुग्यासम्म पठाई दिन्या काम गऱ्या हात्रा चिवा विकटमा गाफिल केही कुराको पऱ्याको छैन मुकाम कुकुरेघाट शुभम्-

वैशाख वदी ३० रोज ३ मा

श्री प्राइममिनिष्टरबाट श्री जनरल जगतसंसेर जङ्ग कुवर राणाजीलाई लेषी गयाको नायेक रामसुन्दर ताहा आइ पुग्याको र नाइक्याले मुष जवान गऱ्याको जो भयाको विस्तार लेषी पठाउन्त्या काम बढिया गऱ्या छौ यो चिठी पुग्ने वित्तिकै नायेक राम सुन्दरलाई रात सांझ गरी चाडो जा भनि बाहा पठाई दिन्या काम गर केसँमा अघी पनि २ ढेवा रऱ्या छन् ढेवान भै काम चल्दो रहेनछ-टिमुऱ्याको मुखीया लेनदेनलाई ढेवादरशन नमराई काम काजलात्रा भनि लेष्याका कुरालाई आमालाई वेरामी छ भनि षाम्सांम्बाम्दीस्या फुजादार ढेवान भै काम नचल्दा लिन दिनलाई ढेवादरशन गराउन्त्या काम बढीया गऱ्याछौ षाम्सांम्बाम्दीलाई ताहा आई नपुगंजीसम्म तेसै ढेवालाई काम लगाउ षामसामबाम्दी आइपुग्या पछि केसँमा काम काज षाम्सांम्बाम्दीलाई लाउनु त्यो तिमिले ढेवादरशन नगरायाकाले नदीलाई झुगसर भयो भन्या झुगाको ढेवा भैरहला झुगा हात्रो अचल भयेन भन्या र ढेवा केसँमा रहि काम काज गर्नु शुभम्-

तस्तु बीच वैशाखका ८ दिन जांदा विदा भयाको र
रवाना भयाको दिन गत घटि ६ पला ५७ जांदा श्रीसर्वध्वज
रणप्रिये दल पल्टन दुर्गावक्स कंपनी १ र श्री कर्म्याण्डर
कर्णेल सनक सि षत्री केहतर्फ रवाना हुनालाई श्री ५
सर्कारमा विदा भयो ।

दिन गत घटी ६ पला ५७ जांदा श्री कालीप्रसाद पल्टन
कुति तरफ रवाना हुनालाई श्री ५ सर्कारमा विदा भयो-
दिन गत घटी १३ पला २ जांदा ऐ ऐ पल्टन केह कुति
तर्फ रवाना भयो

केह तरफ रवाना भयाको

श्रीसर्वध्वज पल्टनको जवान-		५४७
मेजर कपतान	कपतान कुलप्रसाद	
भक्तकेसर पाडे-	१ वस्न्यात-	१
लेफटेन सम्सेर जङ्ग थापा-	१ षरीदार-	१
राइटर साहेव सि-	१ अजिटररणध्वज	
	भंडारी-	१
कोत्या रंधीर विष्ट-	१ लेयेन सरूप खड्का-	१
नीसान-	२ सुवेदार-	१०
नाल-	५२१ वानादार-	६
रणप्रीदल पल्टनका जवान-		५४७
मेजर कपतान	कपतान इन्द्रदीपमान	
प्रसाद सि भंडारी-	१ सि वस्न्यात-	१
लेफटेन सुमन्त थापा-	१ षरीदार सर्वजित-	१
राइटर देवीदास-	१ अजिटरन फत्येसि बुढा-	१
कोत्या नन्दसि षडका-	१ लैनडिल्ली सि षत्री-	१
नीसान-	२ सुवेदार-	१०
नालवंदी-	५२१ वानादार-	६
दुर्गा वक्स कंपनीका जवान-		१२६
राइटर पृथ्वीधर पाध्या-	१ अजिटरन अम्बर सि	
	कुवर-	१
कोत्या फौद सि कुवर-	१ सुवेदार-	४
निसान-	२ पिपा जमादार-	१
नाल वंदी-	१०१ पिपा-	१६
विग्रल-		२

कुति तरफ रवाना भयाको-

काली प्रसाद पल्टनका जवान-		५४७
मेजर कपतान	कपतान देवीदास	
दलमर्दन थापा-	१ पाध्या-	१
लेफटेननरवीर काकि-	१ षरीदार ज्ञानमान-	१
राइटर वषत्सी-	१ अजिटरन बुद्धिसि षत्री-	१
कोत्या वलवीर विष्ट-	१ लैनवाका थापा-	१
नीसान-	२ सुवेदार-	१०
नाल-	५२१ वानादार-	६

वैशाख शुदी १ रोज ३ मा

ताहा पछि श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल
जगत संसेर जङ्ग कुवर राणाजीले लेषि चह्राई पठायाको
झुगातरफ लडाईको विस्तार आज पल्ले चढाई पठायाको
अजि नजर भै जाहेर होला नवा षवर दुस्मनको फौज
पहराको विकट वसी फयेर गर्दो रहेछ हात्रा पल्टन र
गोलंदाज भन्या मैदानवाट उभो ताकी हांदा होच्यायेर
हान्या पत्थरमा लाम्या अग्लायेर हान्या नाघन्या दुस्मन
भन्या वरावर तोपे मात्र ताकि हान्या हुंदा गोलंदाज
१०।१२ जना घाइत्या पनि भयो येस्ता रीतले वरावर लडदै
छन् श्री ति लडन्या पल्टनलाई पैले दियाका गडा ३
सकिदा फेरी ३।३ गडा वाडीजाका छन् माथी वम टोप
लगी हात्रालाई लैजान न हुन्या लैजान हुन्या जगासम्म
वम पनि लम्या कै छ श्री पुराना गोरष पल्टनका घाइत्या
७।८ मन्या १ भयो मुकाम कुकुरघाट शुभम्-

पुर्जा

उप्रान्त रैयतहरू झुगातरफ रसद लैजान सकतैनौका टनछ
भनि रुन्छन् सिपाहि साथ लगाई मुस्कीलसित हिडाउन
परिरहेछ रसद घरमा पनि ५ पट्टी सिपाहि राख्याको छु
पाहाडको वाटो गरि रसदमा पनि आजला भनि उनिहरू
लेषि पठाउछन् कोही पहरामा २०।३०।४०।५०।१००
येस्ता रीत संग दुस्मन वसि लडन लागि रहेछ मेजर कपतान
जसधीर धिर सि वस्न्यातलाई फुटफयेरका वारुदले
हातकेला पोलीयेछ शुभम्-

वैशाख शुदी १ रोज ३ मा

श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत संसेर
जङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषि चह्राई पठायाको आज

झुगा तरफवाट अफिसरहरूले लेषी पठायाको पवर हिजो ८ घडी दिन वाकि देषि झुगादेषि २ कोस वठो घाटी वीकटमा घेरी रातभर वरावर तोप वंदुकले लडाई भैरहेछ ३ मुषगरी दुस्मनको फौज छ हाम्रा पनि पैल्ले अकस्मात पर्न गयो र येकै मुहुदा भयो तेस्दीनको भोलिपल्ट विहानसम्म लडाजी छुटीयाको छैन येसै विहान देषि मेजर कपतान बलभद्र माझी श्री भैरव नाथ पल्टन ली पहरामा चढाउ गरी दाहिनापट्टी गयाका छन् अरू २ पल्टनले वरावर २ मुष गरी लडन लागि रह्याछन् हाम्रा टाउको उस्को हात पर्ने जगामा भीर पहरामा चढी दुस्मनले वरावर लडन लागि रहेछ विकट पनि उस्तै जगामा पकडीयो विकट पक्र्याका २ घडी पछि दुस्मनले हात छोडदा ताहि हात मिसियो र तेस्ता जगामा लडाजी पन्थाको हो झुगा किल्ला भंदा ५ खंड सानु आडमा यतिको भारी लडाजी भया पछि झुगा किल्लालाई जंगिगोला र गिराफको ज्यादा षर्च गर्नु पन्था छ श्री यौटा ६ पंनीका तोपको वाकस र लकड पेचको धिमिरकिल्ला भाचिरहेछ भनि वाहाबाट लेखि पठायो र वाहा जगेरा केही आयाको छ कि भनि बुझदा आयाको रहेनछ श्री लेफटेन जनरल दाज्यैज्युलाई चाई आउनु हवस् भनि लेषी पठाईरहेछु वाहावाट लेषी आयाका घाइत्या मरुवाको पूजि चह्लाई पठायाको छ मुकाम कुकुरघाट शुभम्-

वैशाख शुदि १ रोज ३ मा

तस्तै विचमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल वद्री नरसिंह कुवर राणाजीवाट लेषि चह्लाई पठायाको हजुरका मजि वमोजिम सर्वै कुरा हुंदा बहुत खुसी लाग्यो कपतान अम्बर सि कुवर राणाजीलाई हजुरका दस्वत १ जगात वेपारीहरूलाई लाग्छ जंगि कामको माल रसदमा आउन्थे जान्थेलाई जगात लाग्दैन भन्था हटनाको मेरो दस्वत १ सायेतका पूजि वमोजिम प्रस्थान सारी वाटो खुल्या पछि तेस जिल्ला भरको तायेदात जनावरलाई षरीद गन्थाका रसद वोकाई जंगी असवाफ ली झुगा तरफ जांदा बहुत होसियार षवदारीसंग रहिजानु लडाजीमा फौज चल्या पछि भागन्था जामिरदारलाई सर्वैले देषन्था ठाउं वाटोमा झुदाई दिनु भन्थे अयेन भयाको छ सो

मुताविक गर भनि लेषि पठाउन्था काम गन्था पुराना कुथि पठाई दिनु भनि लेषि वन्सयेछ मानिस कोहि छैनन् कसो गन्था हो गोरषपुरवाट जजसाहेव लक्ष्मीपुरमा आई सिकार खेल्याको श्री भाई लेफटेन्ट कर्णेलजङ्ग धोज कुवर राणाजीले तलाई लेषि पठाउनु पन्थे हो भनि सिक्ष्या आयेछ जो गर्नु पन्था हो हजुरमा जाहेर छ षलासिज्मादार १ षलासि १६ षलासि षानगि पठाई दिया छन् वाहा मानिस षोजि भर्ना गरी अवीका दरसंग षजाना वोकाई सैनालका हुदा १ सिपाहि ४ साथ लगाई वैशाष वदि १४ रोज १ का दिन मुस्ताङमा फरवाना गन्था पाह्लीमा डाकामान्था २।४ डाकु पठाई दियेछन् सर्वै आइपुग्था पछि मुकाविला गरी जो ठहर्ला पछि विन्ति चह्लाई पठाउन्था काम गहंला १० हजार षपिजा पनि पठाई दिया छन् सुन स्मेत ली महाजनहरूलाई दिन्था काम गन्था मुकाम तान्सेन शुभम्-

वैशाष शुदि १ रोज ३ मा

श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल वद्री नरसिंह कुवर राणाजीलाई लेषी गयाको वैशाषका १५ दिन जांदा मुस्ताङवाट झुगा जानु भन्था वेहोराको कपतान अम्बर सि कुवर राणाजीलाई लेषि गयाको मसौदा ताहा पठाई दियाको हो सो वमोजिम निज कपतानलाई लेषी पठाउन्था काम गन्था वढीया होला श्री रसदका कुरालाई श्री वरष पल्टन मोस्ताङवाट हिडदा ताहा तायेदात भयासम्मका जनावरलाई वोकाई मोष्य वढता गरी लैजानु सो कुरा भै सकियन भन्था षजानालाई वचाउ गरी लैजान्था पाल बनाई षजानाको संभार गरी लैजानु भनी अह्लाई पठाउन्थे काम गर केहंवाट पनि झुगा हात्रलाई फौज गयो ताहावाट पनि वैशाषका १५ दिन जांदा मोस्ताङवाट झुगा जानु भनि लेषी पठाई दिन्था काम गर १० हजार मध्ये श्री भाइ लेफटेन्ट कर्णेल जङ्ग ध्वज कुवर राणाजीले सुन स्मेत ७ हजार दिन्थे छन् वाकि ३ हजारको सुन स्मेत दिनु भन्था निज भाइलाई लेषी वक्स्या वढीया होला भनि लेख्याका कुरालाई ३ हजारको पनि सुन स्मेत दिनु भन्था लेफटेन्ट कर्णेललाई लेषी पठाउन्था काम गरीयला बुझीलीन्था काम गर्नु शुभम्-

वैशाख शुदी २ रोज ४ मा

तस्तै बखतमा श्री प्राइममिनिष्टर यानका हजुरमा श्री जनरल जगत्संसेर जङ्गकुवर राणाजीले लेषी चह्राई पठायाको वैशाख शुदी २ रोज ४ का दिन कुकुरघाटमा देवा धर्माको लामा मसंग आई दर्शन गयो जाहा हाम्रा अफिसर पल्टन लडाई गर्दछन् ताहा दिन १ वसि लडाई गन्याको रहेछ कँल्हे यतातिर कँल्हे उतातिर गै थाम थाम पनि भन्थेछ श्री दुस्मनसंग हाम्रो लडाई वरोवर परिरहेछ सेठे काजिले १० हजार फौज जमाउन लागि रह्या छन् भन्या षवर मुनिथ्यो हामीले भन्थे देष्यीन पनि भन्थ्यो श्री झुगा किल्लामा लस्कर १।२ सय वरोवर थपिदै छन् झुगा देषि मनिबाट दुस्मनको फौज येकहजारसंग लडाजी पन्याको छ भोट्टेको फौज भन्थे पहाडमा चढी लडन्या गोर्षाको फौज भन्थे मैदान-बाट लडदो रहेछ भन्थ्यो श्री गोर्षाली फौजमा ७।८ जनालाई गोलि लाग्याको देष्या तेसमध्ये जना १ मन्याको पनि देष्या भोटतर्फको पनि ठुलो ठुलो मानिस जना ३ लाई गोलि लागी झुगा तर्फ वोकि लंगया तेसतरफको पनि जना ७।८ घाइत्या भयाका छन् भन्थ्यो भोट्यालाई लाग्याको वंदुकले होइन जंगी तोपले हो श्री नीज लामाले भन्या भोट्याको फौजलाई पनि थाम भन्या चिठी पठाउनु हवस हजुरको फौज पनि थामनु हवस घा गर्ने कुरा गर्नु हवस भन्दा उसले अघिबाट हात छोडी लडाजी पन्यो उसले कि नेपालले लाहा मिले सक्या भोट ल्युला भन्या जवाव दी १।१ सिकचन डाकमा राखि मदतलाई श्रीगोरखनाथ पल्टन पनि थपाई दिजा श्री लडाई पन्यो भनि श्री प्राइममिनिष्टर दाज्यैज्यूका हजुरमा विन्ति चह्राई पठायाको छ वाहाबाट जो मजि भै आउला सो काम गन्या छु भनि जवाव दिजा हाम्रा अफिसरहरू अझसम्म वरावर लडदै छन् पाहाड चढी दाहिन्या लगि गयाका थिया झुगादेषि १ फोस बढी अर्का जगामा पनि लडाजी पछि अरु दुस्मन हटेको ग्राह केहि भयाको छैन रसद दारु वा पानिलाई पनि वरावर पुन्यायाको छ हर्कत भयाको छैन श्री नीज लामा यसो भन्थ्यो श्री प्राइममिनिष्टर साहेवबाट सबै कुरा चिटुलाई सुनाई वक्सनु भयो नीज चिटु वौद्धमा गै जाहा ताहा चिठी

पठायेछ र जाहाताहा लस्कर बढायेछ श्री जाहा आउन्या सायेत मुतकले छेकी ५ दिन नेपालमा ढिल हुंदा येस्तो वेहोरा पर्न गयो श्री लेफटेन्ट जनरल दाज्यैज्यूलाई तपाई चाडो आउनु हवस् भनि लेखि पठायाथ्या वोक्झुगा गाउमा आईपुगनु भै भयाको रहेछ रातसांझ गरि आउनु हुन्या छ आया पछि लडन जान्या पल्टन ३ लाई बदली दिउलाकी भन्या जस्तो लागीरहेछ श्री देवा धर्माको लामा पनि हजुरको दर्शन गर्न जान्छु भनी नेपाल तरफ आयो मुकाम कुकुरघाट शुभम्-
१२ साल वैशाख वदी १४ रोज २ का दिन देषि लडाजीमा पन्या पल्टनका मरवा घाइत्या को तपसिल- ४१
श्री भैरवनाथ पल्टनको- ११
१ पट्टिको- ३
आ. गजवीर राई चैनपुर निघारमा गोलि लागन्या- १
सि. चन्द्र विरसेन रागिनास दाहिन्या हातमा गोलि लागन्या- १
सि. जलमान सि राइ होडा कुममा गोलि लागन्या- १
२ पट्टिको- २
सुवेदार पंचविर राइ फगुवा वाया हातमा वुडी श्रीलामा गोलि लागन्या- १
सि. अग्रमान राइ हमर जुंदाहिन्या गोडामा गोलि लागन्या- १
३ पट्टिको सि. धनमान राइ वा वाया पाखुरामा हुंगा लागन्या- १
४ पट्टिको- ३
अ. संगतमान राइ फगुवा दाहिना काबि र कपालमा गोलि लागन्या- १
अ. सवाल सि राइ यासोक वाजा काशीमा गोलि लागन्या- १
सि. जितवलि लिम्बु यासोक दाहिना पाषुरामा गोलि लागन्या वैरि १ पनि षसाउन्या- १
५ पट्टिको- २
सिपाहि पद्म सि राइ भामालि पीठमा गोलि लागन्या- १
सिपाहि चामु थापा तीथलि कुममा गोलि लागन्या १

श्री पुराना गोरषको-	८	२ तोपको-	४
१ पट्टिको-	२	बहिदार वेदसर्म अर्ज्याल पीठमा गोलि लागन्या-	१
सिपाहि रंगवीर थापा गोर्षा दाहिना घुंडामा गोलि लागन्या-	१	पिपा-	३
सिपाहि कनक सि राना गोर्षा आंगनमा नौ पत्र छिचोलि चप्रासले थाम्यो-	१	लाटा गोर्षा कोषामा गोलि लागि मन्या-	१
		" " नाम दुस्र्षिमा गोलि लागि मन्या	१
		दीप नारान् साना गाउं जाधमा गोलि लागी मन्या-	१
२ पट्टि सिपाहि केहेर सि राना आरू दाहिना घुंडामा गोलि लागन्या-	१	जंगनाथ पल्टनको	१०
३ पट्टि सिपाहि पश्राम राना धादि गोलि लागि मरूवा-	१	१ पट्टिको-	६
४ पट्टिको-	२	अमल्दार भारत दोलषा देवन्या पाषुरामा गोलि छिचल्यो-	१
सिपाहि कुलवीर थापा गुल्मी दाहिना साफामा गोलि लागन्या-	१	सिपाहि जना-	५
सिपाहि धनवीर थापा गुल्मी दाहिना कोषमा गोलि लागन्या-	१	कोपा छिरि लिस्ति कोषामा गोलि लागन्या-	१
		रत्न सि भुमलु तिग्रामा गोलि छिचल्यो-	१
		धनवीर पकनी हातकेलामा गोलि छिचल्यो-	१
		धनसुन्या छेपार पाषुरामा गोलि लागि छिचल्यो-	१
		सेलपन सि सिधुवतास्या पाइतलामा गोलि छिचल्यो-	१
५ पट्टिको-	२	२ पट्टि सिपाहि जिस्मान पानसय षोला षोकिलामा गोलि लागन्या-	१
सिपाहि सिंहवीर राना गोर्षा दाहिना हातमा गोलि लागन्या-	१	३ पट्टिको-	३
सिपाहि हरिकर्ण थापा निधारमा गोलि लागि मन्या-	१	अमल्दार-	२
		कृस्न वीर सिपाहि हुंगा उछिटि लाग्यो-	१
रामदल पल्टन ६ पट्टि सिपाहि भक्तवीर सुनुवार वमका वारुदले पोलन्या-	१	रणवीर वोसन देवन्या पट्टी गालामा दफाल्यायो-	१
महिन्द्र दल पल्टनको-	११	सिपाहि कृस्न सिजनपुर हातकेलामा गोलि छिचल्यो-	१
मेजर कपतान जसवीर सि वस्न्यात वमका मुहुदा वारुदले पोलन्या-	१	तस्तै वखतमा श्री प्राइममिनिस्टरवाट विर्गेडियेर जनरल षङ्ग वहादुर कुवर राणाजीलाई जवाप लेखि गयाको उप्रान्त तेसतरफ लंगुर पारचिवा पठायाका मानिसले ल्यायाको षवरको फर्द पठाउन्या काम वढिया गन्या छी व्रैशाषका १ दिन जांदा पल्टनको रैटतुइतर श्रीजङ्ग पल्टन साथमा ली जान्या काम आजसम्म गन्या ही अघि जान्या पल्टनले भोटमा लाउन्या कपडाहरू तयार गन्या छन् वढिया भयेछ पछि जान्या पल्टनलाई पनि तयार गर्न लाउन्या काम वढिया हो हामी षानालाईता श्री ५ सर्कारको रसद षाउला लुगा लत्तालाई घरबाट ल्यायाको षर्च र ११ सालको दर्द षाई सक्यु गाठिमा २।४ रूपिना छैन कस्ता तरहले लुगा फेरौं भनी पल्टनियाहरू कराउछन्	
१ पट्टिको-	३		
सिपाहि फौद सिषडका जफे गोलि लागि मन्या	१		
सिपाहि कासिनाथ पाध्या षुर्कोट गोडामा गोलि लागन्या-	१		
अमल्दार चन्द्रसेन षडका चागु तिग्रामा गोलि लागी चल्यो-	१		
२ पट्टिको सिपाहि-	३		
ललितम षत्रि पनौति छाति र गोडामा गोलि लागन्या-	१		
वलभद्र थापा तिल्यु कपालमा गोलि लागन्या-	१		
कृपासुर थापा कुवापानि गोडामा गोलि लागन्या-	१		

लंगुर जानालाई काहि आफुले वढि जानु पन्थो रसद पुगिसकेन भन्या विराना मुलुकमा बेसाहा गरि षानु पर्ला सिपाहिलाई २।४ रुपियासम्म साथमा भया रसद पुग्याको ठाउमा साह विसाह गरि षानन् यो पल्टननिजाले गन्याको विन्ति चढाई पठायाको छ जो मजि भनि लेष्याको कुरालाई पल्टनिजाहरूले वढियै विन्ति गन्या छन् श्री हिमालये ध्वोज पल्टन १२ साल वैशाष वदि १ रोजदेषि मैनहावारि तलव वाडन नील पल्टनलाई भर्ना भयाका पल्लो किराटका १२ सालका तहसिलले नभेटाउंदांमा सम्सेरदल पल्टनका भर्ना जग्गा पल्लो किराटका षेतको ठेक १०६६।। नीज सम्सेरदल पल्टनमा माथा-मियाको वाहेक ११ सालका केपु पल्टनका दफदरमा जागिरा रहन्या स्मेत षेतको ठेक मोहरू २८३४७।।-११ तहसिल गरि किल्ला वांडी दिनु अरू पल्टनका सिपाहि-हरूलाई पनी जनहि ६।६ रुपियाका दरले पल्टन पल्टनका अफिसरहरूका नाउंमा तमसुक लेषाई सापटी दिन्या काम गर इ ११ सालको पल्लो किराटको षेत वाहेक रुपिजा २८३४७।।-११ कंपुलाई सट्टा वापत् जाहा कौसि तोसाषनावाट नगद भर्ना दी तिम्रा नाउमा जिम्मावारी सापटी कोसिमा लेषियाको छ १२ सालका नीज पल्टनका भर्ना जगा पल्लो किराटको तहसिल गरि सापटी भर्ना गर्नु तेस जगा असुल तहसिल गर्नालाई साविक बमोजिम कामदारको दस्षत गरि पठायाको छ दस्षत बमोजिम तिम्रीलाई भोजरा होला शुभम्-

वैशाष शुदी ३ रोज ५ मा

तस्तै वीच श्री प्राइममिनिष्टर यानका हजुरमा श्री विर्गोडी-येर जनरल षडग बहादुर कुंवर राणाजीवाट लेषि चह्लाई पठायाको उप्रान्त वैशाष सुदी ३ रोज ५ का दिन म पनि धनकुटा अडालाई चाहिन्या सिपाहि र जिल्ला जिल्लाका सुवाराईहरूलाई पालोसंग गौंडामा रहनु भन्या बन्दोवस्त गरि वलांचुङलाई रवाना भया ३।४ दिनमा वालुचुङ पुगछु मुकाम फेदापचली चलाउ शुभम्

वैशाष वदी ३ रोज ५ मा

तस्तै वीचमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्लाई

पठायाको उप्रान्त झुगा किल्ल मासुर घन्याको होला याद राष भनी लेषी बक्स्याको रहेछ दुस्मनले सुरंषनी हाभ्रा फौजलाई दंगा होला विचार राषी फौज हिडाउ भनी अफिसहरूलाई अघि पनि मैले आई नहेरी उदि दि पठाया-को थिजा फेर पनि लेषी पठाउन्या काम गन्या हिजो देषि आजसम्म दुस्मनले आफ्नु आड पयेर छोड्या छैन हाभ्रा फौज पनि टेक्याको जमिनमा आड पयेर अडि १।२ बंदुक हान्दै छन दुस्मनले पनि आड पयेर थामना निमित्त १।२ बंदुक हान्दै छन दाहिना देव-न्या चढाउ गरि वर्ष्या वाटा रह्याछन वाउ पट्टिलाई भन्या उसलाई पनि वर फल छिचोलन मुस्कील छ हाभीलाई पनि अगम रहेछ दाहिन्या पट्टीका चढाउमा हावा भन्या ज्यास्ति लागन्या दुई पाउ उच्च पहराको आड गरि सानु पोषरी आफ्नु आड भित्त पारि दुस्मनले किल्ला वनाई राषेछ तस्का नगिचमा आफुलाई आडपयेर वनाई वसुं भन्या हावाले टीकन सकिदैन हानुं भन्या बन्दुकको दरेस पुग्दैन ताहा तोप चढा-उनालाई मुस्कील छ तेही साभ्रा आडवाट १००।१२० हात जगा छ अरे हल्ला गरि भित्त लैजाउ भन्यादेषि उसले वनायाको आड पयेर यसै हो भनि अंदाज गर्न कसैले नसकदा हल्ला गरी जाउंकी भन्या त्याहा आड केही गरि भत्काउन सकियेन भन्या उसको हतियार आफ्नु टाउको पर्लाकीभन्या लाग्छ आड मात्र भत्क्या पनि टाउकंमा लाग्ला भनि दाहिन्या देव-न्यावाट चेवा ली वाटो हेरि फौज वडाउ भन्या पट्टि पट्टिको ४ ठाउंमा विकट राषनु पन्थो ज्यांतांका दोवाटोमा कोही दुस्मन आउलाकी भनी आड र चिठी चपेटा हिडा-उन्याका लागि मिल्दो गरी १ पट्टी वाहा विकट राष्याको छ श्री लडाजी भयाको जमीन छुटला भना निमित्त छ पट्टि अदलावदला गरि वस्छ येति मध्ये वाकि पट्टीमा कहि वेरामी कहि रमन मर्ग्या कोहि घाइत्या हुनाले मद्दत पुगेन भनि विन्ती गरि पठाउ छन् मुकाम कुकुरघाट शुभम्-

पुजि

उप्रान्त विकटमा पक्रियाका भोटेजना ५ र तिनसंगका हतियार बन्दुक वछ्छा च्यापसा चकु भालाहरू म संग आइपुगयो र केसमा झ्यालषान हुंदा ति भोटेहरूलाई केर-इयालषानामा राषि हाम्रा सिपाहि पहरा वस्तु भनि

पठाई दिवा टिमूच्या गोदाम प्रोहित चतुर्भुज अर्ज्याललाई हतियार नेपाल पठाई देउ भनी रवाना गऱ्या-

वैशाख शुदि ३ रोज ५

तस्तै विचमा श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीलाई जवाफ लेषि गयाको उप्रान्त झुगा तरफको जो भयाको विस्तार लेषि पठाउन्त्या काम वढीया गऱ्या छौ दुस्मनको र हात्रो लडाजी परेछ बहुत वढिया भयेछ भोटले हात्रा फौजलाई क्या जितलान र तिरिनको बैरिलाष मान्नु पर्छ बहुत होसियार राषी काम गर्नु हात्रा फौजले झुगाको किल्ला नलिज्याल केहंग्याले पनि दंगा गर्न्याछन् केहको पनि मजगुति गरि राषन्या काम गर्नु झुगा किल्ला हात्रा फौजले दषल नगरज्याल तिमिले धोता नदेषि वढन्या काम नगर्नु झुगावाट हात्रा फौजले तोप फौज जो मागि पठाउछन् रसदले षाम्यासम्म पठाई दिनु अगाडि पछाडि केहंझुगाको तजवीज राषि ताहा आपनु आड पयेर गरि मजगुतसंग त्रिसि रोज रोजको षवर लेषि पठाउन्त्या काम गर्नु झुगामा सुरं षनि वारुद हालि राख्याको छ भंछन् बहुत होसियारी राषन्या काम गर्नु तजवीज गरि फौज बढाउनु झुगाका किल्ला भित्त बऱ्स्या वासिन्दा र उसतरफका सिपाहि छन् भन्या केहि संक्षेप पाइन्छ भन्या भित्त पऱ्स्नलाई संदेह छैन संक्षेप केहि मिल्दैन भन्या फौजलाई तजवीज गर्नु पठाउनु नवुझि विचार नगरि उसै किल्लाभित्त पऱ्स्न्या काम नगर्नु वेसगरि विचार गरि होसियार गरि किल्ला भित्त पऱ्स्न्या काम गर्नु चिठी रवाना गर्न्या वेलासा वैशाष वदी ३० रोज ३ का दिन लेख्याको पत्र आयो विस्तार बुझि यां वाकि चिठी रवाना गर्न्या वेलासा तोपको लकर पेच र वाकस भागि पठायाको मर्मत गरि चाडो पठाइ दिन्त्या काम गरौला ताहा तिमिले भाइ लेफटेन्ट जनरल वषत जङ्ग कुवर राणाजीका साथमा गयाका तोप षजाना गोला षर्च गरि लडन्या काम गर्नु तेस्मा नपुग्यो गोला गिराफ फेरी थपि पठाउन्त्या काम गरौला गोला गिराफ गोलि षजाना गैह कति षर्च भयो फलाना वमका येति येस्ता जातका गोला गिराफ येति गठा षर्च भयो भनी नामासिबारको फर्द उतारि पठाई दिनु मऱ्याका मानिसमा ताहा ढाक्यापाई याताहा भति गर्न्या काम गर्नु घाइत्याहरु

जति छन् सह्यार संभार गरि जाहा पठाई दिन्त्या काम गर्नु लडाजी गर्दा आफु वऱ्याका ठाउमा आइलाग्यो भन्या आपनु गमको जगाछ भन्या ताहि वसि लडनु आपनु गमको जगा छैन दुस्मनको गमको जगा छ भन्या गौहेरि लडनु गम नपऱ्या अफिसरका उदि वमोजिम हटाउनु गम वेगममा हटवढ गर्नाले वात लागदैन सरम छैन मऱ्या र घाइत्या क्याक्या संच लाग्यो भन्या षोलि मऱ्याको र घाइत्याको नाउ घर पट्टि जनाई लेषि पठाउनु मऱ्या र घाइत्यामा भर्ना गर्दा मऱ्या र घाइत्याको षानगी उनै उनैले षाउन् नया भर्ना भयाकालाई ५० रषिवा सुनाई भर्ना गर्नु ताहा ढाक्या नपाया जाहा लेषी पठाउनु र जाहावाट भर्ना होला वंदुकहरु कति हरायो त्यो पनि लेषि पठाउनु येतावाट पठाई दिन्त्या काम गरुंला वऱ्णेल सिहवीर पांडे पनि यो समाचार सुनी वित्तिकै येतावाट रवाना भै आया. गोलंदाज भर्ना गर्दा ताहा भर्ना नगर्नु रामदलको गोलंदाज जाहावाट पठाई दियाको छ हुदा जमादार मऱ्यो भन्या ऐन वमोजिम पछिका पुरानालाई भर्ना गर्नु शुभम्-

वैशाष शुदी ४ रोज ६

तस्तै वषतमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा लामवगर मेजर कपतान् हरिमान सि वऱ्स्यात वलहादुर पांडेले लेषि चह्राई पठायाको उप्रान्त वैशाष शुदी २ रोज ४ का दिन पल्टन र पिपा मुषिया नौसिन्दा जो ल्यायाको षरषजाना संभार गरी लामा वगरम! आइपुग्यो हिजो वाटो हेर्न गऱ्यु २ षंड पहरो विकट रहेछ तल्ला षंडमा हात २१ छ माथिल्लो षंड साह्र विकट रहेछ गहंन्या ढुंगो भयाको हात ४२० मा ३ ठाउं ठाडा भन्याड काहि फलाम काठका किल्ला ठोकि तेछो फल्याक हाल्याको रहेछ तेसै ठाउंमा पैह्ले वनाउन लाउंछो ठाउं ठाउंमा काठका फलामको किला ठोकि फल्याक भन्याड फेरी मानिसलाई सरासर जान हुन्या गरि वाटो वनाउछु भनी आफुले षाना षर्च दी डिठ्ठा सिद्धिराजले वनाउन लायाको रहेछ डोव षोवी काठ फल्याक पनि कटायाको रहेछ हामी पहरो काटन लाग्दो छौं र काटी वन्यार काटन नहुन्या ठहराई विन्ति चढाउला टिगरिमा वऱ्याको भोट्या काजिले सैजना सिपाहि लुंगुर वारताजाड भन्या गाउंमा कुहुवा पठायाको छ फलाकमा आई भालावर्छी वरोवर वनाउन लागि रहेछ छोहरको गुम्वा लामालाई

पत्नी नेपालसंग मिलिस भनि चारहजार डंड गन्यो रुपिया भन्या लियाको छैन भन्या षवर सिद्धिराज माफैत ल्यायाको छ अत्र हामीबाट दोलषाको पक्वालामा र उस्का साथ गर्वैया मानिस ताजाङसम्म गै विस्तार षवर बुझि ल्याउनु भनि पठाउंछौ जो ल्यायाको षवर विन्ति चह्राई पठाउला मुकाम लामावगर शुभम्-

पुँजि

उप्रान्त आज आयाको षवर टिगरि मैदानमा वस्याको काजी लस्कर ली केहं तरफ गयो फलाकमा ५० जना थपि पठायाको वंदुक भालावछाँ लियाका छन् भन्या षवर आयाको छ तहकित बुझनलाई मानिस पठाउंछौ शुभम्-

वैशाष सुदी ४ रोज ६ मा

ताहा पछि श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्राइ पठायाको वैशाष शुदि २ रोज ४ का दिन माथी-वाट देवा धर्माको लामालंसंग आई डिगर्चाको ध्याँजोय दुँटुप र कुटुँजनार घा गर्न आयाका छन् भन्या कुरो विन्ति गरी हजुरको दर्शन गर्न नेपाल जाँछु भनी मसंग विदा भै गया पछि मेरा नाउंमा माथिबाट केहि चिठी आया भन्या षोली श्री जनरल साहेवका हजुरमा विन्ति चढायास् भनि देवा लिनदिनलाई नीज लामाले चह्रायाको रहेछ वैशाष शुदि ३ रोज ५ का १०११० घडी दिन चढदा सेतो ध्वजा भोटै अक्षरको चिठी लामा टांगामा बाँधी हल्लाउंदै दोहरा लडाजी पन्याको वीचमा दुस्मनका मानिसले गाडी गयेछ र वाहावाट अफिसरहरूले म संग पठाया र त्यो चिठी देवा लिन दिनलाई देषाउदा दिगर्चाको ध्याँजो यनिमा दुँटुपन् र षजाँचि दर्जाको चिनिया कुटुँले देवाधर्माको लामालाई लेष्याको रहेछ तेस्मा गोर्षालीले लस्कर उठाई लडाजी गर्न आट्यो घा गरि वढीया होला भन तिमी आयाथ्यौ गोर्षालीको लस्कर वढी हाम्रा लस्करले थाम्दा लडाजी भयाको तिमिले देख्यौ दुत्रै तरफका मानिस जखम भयाको तिमिले थाहै छ आज घा हुन्छ भन्या ताहाको जवाप ली तिमी झुगा आउ झुगामा आउनलाई गाह्रो मान्छौ

भन्या झुगादेषि मनिबाट १ कोष वढी धोर्मा भन्या गाउंमा म आउंछु तिमि पनि १ फेरी ताहा आउ र जो गर्ने कुरा गरला भनि लेष्याको रहेछ र नीज लामा हजुरको दर्शन येतावाट तेस्तरफ हिड्याको पनि फिराउनु पठाई हजुरबाट मलाई पठाई वकस्याको सानु छाप लाग्याको घा वन्दोवस्तको वेहोरा लेखियाको च्याहिन्या कुरो उत्तार गरी निज लामा बाहा आउना विन्तिकै त्यो उत्तरा तेस्को हात दि झुगा तरफ पठाई आफना वाटा घाटा र चेवा चर्चा हेर्चा र वन्दोवस्त गरी रह्या छु श्री लेफटेन्ट जनरल दाज्यैज्युको पल्टन केहं आया पछि मदतलाई माथीतीरवाट ल्यायाको पल्टन थपन्या पनि छु श्री निज देवा धर्माको लामाले माथीतिरवाट ल्यायाको हाल तुरन्त हजुरमा लेषी चह्राई पठाउन्या काम गरला लडाजी तरफको षवर अघिल्ला अर्जि वमोजिमै छ घटबढ केही भयाको छैन श्री अरू गौडाको हाल पनि सिक्ष्या पत्रमा संक्षेप पठाई वकस्या सो बुझी दुस्मनको सिक्किस्त गर्नु पर्दो रहेछ मुकाम कुकुरघाट शुभम्-

वैशाष सुदी ४ रोज ६ मा

श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीलाई लेषी गयाको झुगाका लडाजीको जो भयाको विस्तार लेषि पठाउन्या काम बहुत वढीया गन्या छौ दुस्मनको हात माथि हाम्रो हात मनि पर्न जानाले तेस्ता रित सित लडन लागी रह्या छन् तपनि जितन सक्या छैन लडाजी जोरी रहेछ वढीयै छ ति लडन्या पल्टनका पैले दियाका पट्टा सकिन्दा फेरी ३३ गट्टा वाडि दिन्या काम वेस भयेछ लडाजी जोरिया पछि षजानाले हर्कत गराउनु हुदैन वरावर चाहिन्या षजाना पठाउदै गर्नु षजानामा लडनलाई हर्कत हुन नजावस केहंका रैयतहरूले झुगा तरफ रसद लैजान सक्तैन हामी-लाई काटन्या छन् भनि रुन्छन् सिपाहि साथ गरि वडा मुस्कीलसंग हिडाउन परिरहेछ भनि लेष्याका कुरालाई झुगा किल्ला हाम्रो नहुंजीसम ति रैयतहरू तेस्तै गन्याँ छन् भरीसक्य फुललाई पत्याई काम लाउनु उति गर्दामा पनि गाह्रो मान्या भन्या केहि दिक्न पनि काममा लाउनु झुगा अस्वल भया पछि ति सरासर आफना तावेमा आउन्थै छन् रसदका निमित्त राष्याका पाच पट्टिले पाहाडको

वाटो गरिनुस दतिर पनि आइ लाग्दछन् भनि लेष्याका छुन् रसदमा आईलागी छोप्पो भन्या विगार हुन आला तेस कुराको बहुतै होसीयारी राषि वचाउ गन्या काम भया बढिया होला पहाडमा काहि २० काहि ३० काहि ४०।५० काही सये येस्ता स्तिसंग रहि लडन लागि रहेछ भनि लेष्याका कुरालाई तेस्ता ठाउंमा हाम्रा फौजले पनि आफु गयाको वाटो वाहेक अरू चारतिरका वाटोको वेस गरि विचार गरि चिवा पठाई विचमा डाक मानु दुस्मनले नपाउन्या तजवीज गरि अघी वढि लडनु उसै पेलीकन वेगौमा जाई लागन्या काम नगर्नु आफनु गौ हेरी फौज वढाउन्या काम तजुमा तिमी जान्यै छौ शुभम्—

वैशाष शुदी ५ रोज ७ मा

श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीलाई लेषी गयाको झुगा तरफको जो भयाको विस्तार लेखि पठाउन्या काम वढीया गन्याछौ घाइत्याहरू वैजमा गरी पानाको औषधीको सट्यार पुगन्या गरी येकनाउ वैदलाई लगाई वाटाको बल्दोकोल्दो पारि रसुवामा राषी औषधी गर्न लाउन्या काम गर्नु कुन पल्टन कुन पट्टी कुन मान क्या नाउ कुन जात कुन गाउं कुन अडामा क्या क्या शस्त्र लंघाउ लाग्याका मुक्त भयाकाहरूको तपसिलको फर्द उतारि पठाउन्या काम गर लडाजी भयाका जमीन भोट्या वस्याको वडारको डांडा माटो हुं गा मित्याको होकि पत्थरै पत्थरको हो येस्को वेहोरा पनि लेषि पठाउ चित्तकारीलाई त्यो वाटो र त्यो भोट्या वस्याको जगा हाम्रा सिपाहि वस्याको जगा अलगो होचो मैदान रूप जङ्गल वरफको नक्सा लेषाई पठाई दिनु लडाजी हुंदाखेरी हाम्रा लस्करले आषालेक ति लस्कर देषियो जस्ताको तस्तो लेषि पठाउ शुभम्—

वैशाष शुदि ५ रोज ७ मा

तस्तै वखत श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा मेजर कपतान वलभद्र माझिले लेषि चह्राई पठायाको वैशाष वदी १४ रोज २ का दिन तासिगाउ पुगि भोट्याको विकट पक्रिया नीज दीनंमा ८ घडी दिन बाकिमा फौज बढाउदा अगलो टिपामा वलीया आड पयेर गरि घाटि समाति भोट्याहरू वस्याको रहेछ फौजले साधु तरि गया वित्तिकै दुस्मनले फयेर गरी हात छोडदा हाम्रा फौजले पनि

फयेर बोली हात छोडनलाई वरावर लडाजी जोरियाको छ दुस्मनका षेत पन्याको र घाइत्या यति हो भन्या थाहा भयाको छैन २०।२५ जना मानिस भन्या षेत पन्याको देषियो हाम्रा फौज पट्टिको र षेत पन्याको घाइत्या भयाको नाउ नमेसि सवै तपसिल षोलि लेषि चह्राई पठायाको छ हिउं पनि पन्याको छ हामीसंग भन्या घा गरौं भन्या जगाजगामा आड वनाई फौज राष्याका दिन ७ भया आड पयेर विकट जगामा वनायाको छ हामीलाई पछाडि जगा जगामा मद्दत निमित्त पल्टन वस्यो भन्या गौडो पेलि अगाडि वढदा हुं यसै अगाडि वढी भन्दा विकट जगामा अड्याई वस्यो भन्या रसद डाक वंध होला भन्या उसले श्री जनरल जगत संसेर जङ्ग कुवर राणाजी साहेबलाई अजि लेषि चह्राई पठायाको छ मद्दत पुग्या पछि जगा विकट छ केही मानिस षर्च हुनन् षर्च भयो भनि दराई हुन्यै छैन वेला वषतमा होस हुन्छ भन्या हजुरवाट सुनाइवस्याको छ येस्तो कुरा सुनाले हामी पनि डरायाको छैनौ हाम्रा बुद्धि वर्कटले गन्या वषत येही हो हामी गन्यै छौ संदेह नराषी ववसनु होला लामा पल्टनको भन्या पगरीको मात भर छ सिपाहिको भन्या भर लाग्दैन अगाडि मानिस भन्याको देष्या पछि इनको मन अहत्या जस्तो लाग्छ तोप २ पनि विग्याको हाम्रो आड पनि जोरियाको छ रात रात दिन टाषुमा र षोलामा लडाजी लाग्याको छ सुतन पायाको छैन तिन तरफ दुस्मन वस्याको छ फौज बढ्दै छुन् ज्यातान् तरफबाट झारा ली सिपाहि १३००० भर्ति गन्याको छ भन्छन् वडो घटिया विकट जगामा काम परिरहेछ अस्ति मैले र लेफटेन बुद्धिमान थापाले मेरो छोरा स्मेतले घोडा वढाई विकटका सिपाहि ७ जना मध्ये २ जना भाग्या ५ जनालाई पक्कीइकन हात हतियार स्मेत मेजर कपतान श्री भक्त खड्काको जीम्मालाई तेस तरफ रवाना गरि पठायाको छ हाजिर हुनन् शुभम्—

वैशाष शुदि ५ रोज ७

श्री प्राइम मिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल वद्री नर सिंह कुवर राणाजी बाहादुरवाट लेषि चह्राई पठायाको झुगामा चेवा पठायाका भोट्याहरू वैशाष वदी ११ रोज

६ का दिन आइपुग्दा वाटोको वेहोरा सोध्दा झुगा गढी पुगन येक दिन बाकि छ भन्दा हिउले वाटो षुल्याको रहेनछ र बिचै वाटा हिरैछन् दोसांधदेपि झुगा छरीता गया ६।७ दिनमा पुग्न्या रहेछ वस्ति रहेनछ विच विचमा चौरी गोठ ढेरै फेला पाऱ्याथ्युं फिर्दा केही देषेनौ विच काटो र रात्रि गरी वरफले षुल्याको छ भनि भोट्याहरूले भन आया रसदका कुरालाई थाक ५ गाउ १२ गाउकाले येक षेप ल्यायाको हिजोसम्म जमा गरि मुरी ५६ गोदाममा दाषिला भयो छार्का मनावाट रसद आयाको छैन सिपाहिहरू गयाका रह्याछन् याक पाच गाउ १२ गाउलाई तिमीहरूले लेषि दिया वमोजिमका रसद चाढो पुऱ्याउनु पछै भनि झुमनहरूलाई सिपाहि साथ लगाई पठायका छौं मुस्ताङले गोदाम घरमा रसद भन्याका छैनन् येक जनालाई दिनको २ मानाका हिसावले गहु फापरको पीठो कसको सत्तु गरि जिनतिन् पुऱ्याउछन्ः पल्टनलाई रसद पुऱ्याउन सकला भन्या जस्तो लाग्दैन. जनावरको वेहोरा बाख्रा भेदाले रसद वोकि दिनको कोस भर हिडन्या रहेछ चौरी झोवा लुलु षचर गदाहाले मात्र रसद वोकि पुऱ्याउला भन्छन् आजसम्म जनावर जमा गऱ्याका रह्यानछन् चाढो जमा गर्नु पछै भनी भर मकदुर ताकिता लाईरह्या छु भनि सुवेदार रतनमान सिले लेषि पठायको रहेछ र लेषन्या कुराको ताकिता नीज कपतान गया देषि आजतक जानन भर लेषी पठाउदै गऱ्याको हो वैशाषका १५ दिन जांदा इझार मुताविक रसद षरीद गरि जनावरलाई वोकाई लैजानन् भन्या जस्तो तवर देषिदैन मैले र इझार माफिक रसद षरिद गरि जनावरलाई वोकाई वैशाषका १५ दिन जांदा झुगा तरफ गयेनौ भन्या गैह्र पगरी तक्सीर बंद होला भनि लेषि पठाउऱ्या काम गऱ्या मुस्ताङमा श्री वरष पल्टनलाई हाजिर गऱ्याको कागज २ चह्राई पठायकोछ, मुकाम तान्सेन शुभम्-

वैशाष शुदि ५ रोज ७ मा

श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री लेफटेन्ट जनरल वषत जङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्राई पठायको हजुरका आशीर्वादले जंगीवम २ तोप ४ इनका गोलंदाज षर्षेजाना

श्री गणेशदल पल्टन स्मेत आरामसंग केरंमा आइपुग्यौ धुंच्यावाट दुई दिनमा केरं पुग्न्या थिऱ्युं टिमुऱ्यामा सिपाहि लाजिमालाई रसद लिनु पर्ला र ७।८ दिन भयो वरोवर झरीले भिजाउदा धुंच्यावाट हिड्याका तेश्रा दिनका आधादिनमा केरं आइपुग्यौ भोलि आदित्य-वारका दिन षर्च जाना सिपाहिका भारी तारी सुकाई हातहतियार वंदुक तोप पुछपाछ तयार गरी सोमवारका दिन श्री जनरल भाई सित भेत गर्न पुग्छु ताहा पछि श्री जनरल भाइका सल्लाह वमोजिम अह्राउनन् सो वमोजिम गरंला शुभम्-

वैशाष शुदि ६ रोज १ मा

तस्तं वखतमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत संसेर जङ्ग कुवर राणाजीले लेषी चह्राई पठायको झुगाका किल्ला हाभ्रा फौजले नलिउज्याल केरंग्याको विश्वास नमानु भनी मजि भै आया वमोजिम मान्याको पनि छु ये शुदि ५ रोज ७ का दिन श्री लेफटेन्ट जनरल दाज्यैज्यु केरंमा आइपुगनु भयो श्री लडाबीका हाल सुरत अघीका अजि वमोजिमै छ घटवढ केही भयाको छैन. श्री लडाबीमा मेजर कपतानी दर्जाका पगरी मात्र हुदा कमांडीयेर १ जना चाहिदो रहेछ कि भन्या जस्तो लाग्छ. ताहावाट येस्तरफ रवाना भयाका कम्पाण्डर कर्णेल १ कर्णेल २ मा जना १ लाई लडाबीमा पठाउऱ्या हो कि जो मजि घौ घाइत्याको षाल्साको वंदुक हरायाको नया भति भयाको गोली गठा गिराफ षर्च भयाको वेहोराको कागज अघि चह्राई पठायको छ फेरी तपसिल वारको कागज आउऱ्या वित्तिकै चह्राई पठाउऱ्या काम गरंला गोलंदाजमा नया भना नगर्नु श्री राजदल पल्टनका आउनन् भनि मजि भयाका अर्थ सो वमोजिम गरंला श्री घाइत्याहरूमा वेक म्वाट हरायाका हजुरका मजि वमोजिम नेपाल तरफ रवाना गरि पठाजा हाजिर हुनन् १०।१५ दिनमा तयार हुनन् भनि ठहरायाकालाई बंद लगाई षाना दिनाको सुविस्ता गरि केरंमा राखिदिवा श्री इन घाइत्या रवाना गर्दा पिपा नदिन हुन्या रहेछ पजाना षर्च भयाको उकास पिपा झिकि घाइत्या वोकाई नेपाल पठाई दियाको छु तिति पिपाले घाइत्या हाजिर गऱ्या पछि ताहावाट ति पिपा फर्कदा षालि नआउन

षजाना वोकि ल्याउनु भन्या जस्तो लाग्छ मुकाम कुकुरघाट शुभम्-

वैशाख शुदि ६ रोज १ मा

ताहा पछि श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत संसेर जङ्ग कुवर राणाजीलाई जवाप लेषि गयाको झुगा तरफको जो भयाको षवर सिभुका लामाले ल्यायाको विस्तारलेषन्या काम बढिया गन्या छौं मेजर कपतान बलभद्र माझिले गन्याको काम काज देषि तिमि पनि बहुत खुसी रह्याछौ म पनि बहुत षुसि छु जुन जुन बडार बडारबाट भोटचाहरू लडन लागीरह्या छन् त्यो जगा ली ति बडार बडारमा आफना सिपाहि राषन लगाई ताहादेषि वढी झुगा हात्र लाउन्या काम गर भोटचा लड्याका ठाउंमा आफना मानिस नराख्या देषी रसद पानि लैजान्या र डाकवालालाई कठिन पर्न जान्या हुन्छ तस निमित्त रसद पानी लैजान्या र डाक वस्न्यालाई जषम नहुन्या तजवीज गरि काम गर्नु त्यो आड ४५ दिन भित्र लिन सकेनौ भन्या उसको बल थपीन्या छ पछि बडो मुस्कील होला उसको बल नथपीदै चाडो लिन्या काम गर लडाबीका फौजले मागिपठायको कुरा तुरंत गरि पठाउन्या काम गर्नु चैत वदि २ रोजका मितिदेषि तेस तरफ रवाना भयाको श्री भैरवनाथ श्री जंगनाथ गोरख नाथ श्रीनाथ पुराना गोरष देवीदत्त सिंहनाथ गणेशदल महिन्द्र दल सर्वधोज रण प्रीयदल रामदल २१६ गोरखदल १०१ रुद्रधोज ठुलो वम् ७ पनी ६ को १ तौपनीका तोप १ बाह्र पनी गरि उमा तोप २२ भारादार पगरीमा रवाना भयाका लेफटेन्ट जनरल वषत जङ्ग कुवर राणाजी १ कम्प्याण्डर कर्णेल सनक सि षत्री १ कर्णेल त्रिविक्रम सिंह थापा १ कर्णेल सिंहवीर पांडे १ कर्णेल सेर जङ्ग थापा १ पल्टन वाहेकका मेजर कपतान सता-राम षत्री १ येति बलका निमित्त वैशाख शुदि ६ रोज-सम्म पटक पटक गरि येतावाट रवाना भया वैशाख १९ दिन जांदा रँफल लेटरराज दल ली म पनि आउछु घाइत्या मरुवाको भर्ना येतावाट सिपाहि पुराना रामदलका १२ नब्रा १९ भर्ना गरि पठायको छ इ नब्रा आयाका सिपाहिलाई येक मँन्हाको दमाहा दी पठायको छ षानगी भन्या घाइत्याको उठन्या छैन मन्या र भागन्याका

षानगीमा पाउननु पट्टी पट्टीमा भर्ना गरी काम लाउनु १२ साल वैशाख शुदी रोज १ शुभम्-

वितम वैशाख शुदि ५ रोज ७ मा

ताहा पछि श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री मेजर जनरल कृष्ण ध्वज कुवर राणाजीवाट लेषि चह्याई पठायको हुकुमका लालमोहर वमोजिम पुर्जिका सायेत गरि ताकलाषार सर गन्या काम गर बलाङ्चुडमा श्री विर्गेडियेर जनरल भाई षडग वहादुर कुवर राणाजीले वनायाका आड किल्लाका नक्सा पठाई दियाको छ यसै नक्सा वमोजिम ताकला षार भित्र पारि किल्ला वनाउन्या काम गर सल्ल्यानी राजाका चौतरिया काजी भारदारहरू नाल स्पेत १०० मानिस ताहा आउन्या छन् तिमिहरूका सल्लाहले ताकलाषार लैजानु ठहर्न्या लैजानु जुमला गौडा कुन्हु भन्या ठहर्छ भन्या जुमला गौडाको सै सभार गर्नु भनी गौडामा छाडि जान्या काम गर्नु भनी लेषी वक्सनु भयाको रहेछ. बहुत वढीया भयो. ताहाबाट पठाई वकस्याको लालमोहर चिठी सायेतका पुर्जि किल्लाका नक्सा आईपुग्यो सबै भारादार राषी सुनाउन्या काम गन्या पुर्जिमा लेषी आयाको वमोजिमको सायेत गरि जान्या काम गछौं हिउ पर्दैछ भरिसष्य हिउ वचाई जान्या काम गरि ताकलाषार पुग्यापछि ब्रिन्ति चह्याई पठाउला आड पयेर पनि मर्जि वमोजिम वनाउन्या काम गचला सल्ल्यानी राजावाट आउन्या सय जनालाइ र बाहाका सबै भारादारका सल्लाहले गममा राषी मुगुरानको रस्ताको याद षवर राषनु भन्या ठहर्न्यो र गमगडिमा राषन्या काम गचला मुकाम गल्फादरा शुभम्-

वैशाख शुदि ६ रोज १ मा

श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री मेजर जनरल कृष्ण ध्वज कुवर राणाजीवाट लेषि चह्याई पठायको लिस्ति तरफ गयाका श्री कालिवक्स वद वानी पल्टन र श्री भाई जनरल धीर सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजी श्री कम्प्याण्डर कर्णेल पृथ्वी धोज कुवर राणाजीहरू छोकस्या-सम्म पुग्याका रह्याछन् टिगरिवाट अफिसर रूपनर भोट्या सिपाहि ३ हजार सुनागुम्वा र फुटुगुम्वाका झाराली

२ हजार जमा ५ हजार फौज आई ७ मुषगरि लडन आयेछ र उनीहरूले अधिवाट फयेर गर्दा हात्रा फौजले पनि ५ मुष गरि फयेर गरि लडया छन् र लडाजी हुदा हुदै हिउ परेछ र कम्मर कम्मरसम्म हिउले छोपदा उस पट्टिका येति मन्या भन्या हिसाव आयेन हात्रा फौजमा र कसैलाई केही भयेनछ हात्रा फौज कुती पुग्दा छन् कुतीवाट यो वेहोरा लेषि आउदा कुतीसर भयाको पुसिनामाको श्री पशुपति गुह्येश्वरी गोरखनाथ श्री दिगुलतले श्री तलेजुमा भेटि चह्लाई तोपको वढाई भया ताहा पनि वढाई गर भोटको र हात्रो आजसम्म हात जोरियाको थिएन अब हात जोरियो ताहा पनि आफ्नु आड पयेड वलियो गरि बहुत होसियारसंग रहन्या काम भया वढीया होला भनि लेषि वक्सनु भयाको रहेछ. बहुत बढिया भयो श्री भाई धीरसम्सेर जङ्ग कुवर राणाजी श्री कम्पाण्डर कर्णेल पृथ्वीध्वज कुवर राणाजीले कुति सर गन्या छन् पत्र देषनै मात्र अति हर्ष लाग्यो मलाई भोट तर्फ जानाको हजुरबाट पठाई वक्सनु भयाको सायतै का दिन यो चिठी आइपुग्यो मजि वमोजिम वढाई गरि लेषि आया वमोजिमका वषतमा सायेत गरि कुच गन्या काम गन्या हिउ पर्दैछ हिउ जोगाई सायेतमा भोटको मुलुक कुलचन्या काम गरला मुकाम जुमला मध्ये काला गाउंबाट चलीचलाउ-

वैशाख शुदि ६ रोज वैशाखका ११ दिन जांदा

६० दिन सेष घटी २ पला ३१ वाकिमा श्री जनरल धीर सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजी कुती तरफ रवाना हुनालाई श्री ५ सर्कारमा विदा भयाको- १
रात्री गत घटी १४ पला ५१ जादा ऐ- कुति तरफ रवाना भया- १
रात्रि गत घटी १० पला ५३ जादा श्री मेजर जनरल कृष्ण ध्वज कुवर राणाजी र पलटन् स्मेत जुमलाबाट ताक्लाषार तरफ रवाना भया- १
रात्रि गत घटी १४ पला ५१ जादा श्री रैफल पलटन १ केह तरफ रवाना हुनालाई श्री ५ सर्कारमा विदा भयाको जवान्- ६५७

कर्णेल मक ध्वज कुवर मेजर कपतान्- १
राणाजी- १
मेजर कपतान् जवर कार्कि-१ ऐ- सताराम षती- १
ऐ हरिभक्त कुवर रा. ऐ- १
णाजी- १ ऐ- १
कपतान् भिम सि राना- १ कपतान् प्रभु अधिकारी-१
ऐ- विरुध्वज भडारी १ ऐ भैरव सि कुवर
राणाजी- १
ऐ- १ ऐ इन्द्रविर षतृ- १
लेफटेन सुरत गिरी- १ लेफटेन दिर्घमान षतृ- १
ऐ- चन्द्र विर थापा- १ ऐ- देवि सिंह ठाकुर-१
ऐ- नरविर कार्कि- १ ऐ- वालु षतृ- १
लेफटेन् गरुड ध्वज कार्कि-१ लेफटेन् फत्य सि कार्कि-१
ऐ- धनमान कार्कि- १ ऐ जङ्गविर भडारी- १
षरीदार मनोहर पाध्या- १ कोत्या श्री भक्त षडका- १
लैन्- १ ऐ- कालु कार्कि- १
निसान्- २ वहिदार भक्तमान सि- १
सुवेदार- १० जमादार- १०
नाल- ५६१ वात साहि वाजाका
वानादार ४६

वैशाख शुदी ७ रोज २ मा

ताहा पछि श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री लेफटेन्ट जनरल वषत जङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्लाइ पठायाको म केह आइ पुग्दाको पवर श्री जनरल भाइले लेषी पठायाको थिया श्री देवीदत् पलटन र २।३ तोप चाडो गरि पठाइ दिनु हवस भनी लेषी पठायेछन् र उसै पवर श्री देवीदत् पलटन हिडाइ दिजा भोलि सवेरै ४ पनी फलाम्या तोप २ र यसैको षर्षजाना गोलंदाज स्मेत हिडाइ दिन्छु श्री देवीदत् पलटन कुकुरघाट तिर कुच गराउंदा केह पांसिटरको किल्ला बालि हुन जांदा श्री गणेशदल पलटन र तोप २ वम २ ली म कील्लामा वस्याको छु पछि आउन्या तोप पनी आइपुग्दाको छैन अघी आयाका फलाम्या ६ पनी तोप पनी आजसम्म रसुवामा रह्याको रहेछ तेस तोपलाई पनि टीमु-ग्रामा रह्याका षलासीहरूलाई वोकाई त्याउन्या काम गन्या आज प्यांफेदी देषी माथी तिर आइ पुगीरहेछ पछि

आउनुया पल्टन पनी आइपुग्याको छैन केरुं पाँसिटाट किल्ला देषी श्री जनरल भाइ बस्याको जगाकोस ५ पर्दा रहेछ. सर्वे वेहोराको चिठी लेषी श्री जनरल भाइलाई पठायाको छु उतावाट जो भनि पठाउनन् सो माफिक म गर्न्या छु शुभम्-

वैशाख शुदी ७ रोज २ मा

तस्तै बिचमा श्री प्राइममिनिष्टर यानवाट श्री जनरल जगत सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीलाई जुवाव लेषी गयाको झुगा तरफका लडाजीको विस्तार विकटमा पक्रीयाका भोटचा जना ५ र तिन संगका हात हतियार झिकी केरुं झ्यालघानामा राषी हात हतियार नेपाल पठाइ दिनु भनी प्रोहीत चतुरभुज अर्ज्याललाई पठाई दिना भन्या विस्तार वढीया गन्या छौ धर्मीका लामालाई उसतरफ पठाई नीज लामाका दोभास्या जना २ लाई जाहा पठाउनुया काम वढीया भयेछ भोटतरफबाट चिठी पत्र ली घा वन्दोबस्त गरौला भनि तिमीसंग कोही आया भन्या झुगाको अम्बल भैरव लंगुर कुतिको अम्बल भैरव लंगुर पश्चिम ताकलाषारको अम्बल येती जगार हात्रो लडाजीलाई लाग्याको पर्च करवर रुपैया भोटले दिन्छ भन्या घा गर्नु. येति दिदैनु भन्या भोटको राज्येभर फौज वढाई लडनु भन्या श्री प्राइममिनिष्टर दाज्यैज्यूको मलाई हुकुम छ श्री प्राइममिनिष्टर दाज्यैज्यूसंग पुग्या पनी इतै कुरा हुन् मसंग गन्या पनि इतै कुरा हुन् अह्ले घा गरेनौ हात्रो फौज वढदै गयो भन्या जाहासम्म हात्रो फौज वढ्याको छ वाहासम्मको जगार हात्रो लाग्याको पर्च नदी घा हुन्या छैन घा गछौ भनी तिमीहरू भन्छौ भन्या श्री प्राइममिनिष्टर दाज्यैज्यूवाट हुकुम भया बमोजिम कबुल गर हामी घा गछौ येस बमोजिम् त कबुल गर्न सकतैनौ भन्छौ भन्या हामी पनी लडाजी थामन सकतैन भन्या जवाप दिनु लेषनु पर्न्यालाई लेषनु घा नहुन्ज्यालसम्म चाडो वढी झुगाको किल्ला लिनुया काम गर शुभम्

षाम भित्त परि आयाको देवा लीनदेनले पठायाको पुजिको नक्कल

उप्रान्त श्री चीन वादसाहका हुकुमदार डिगच्ये लामाका पजांची रटि गडिका तालवये लस्करको मालिक धैवुं हरूले सर्वथा चिठी पठायाको अर्थ ह्यासाका अम्बा

२ का हुकुम भयाको केरुं तर्फमा जगा हेर्चाह गर्ना निमित्त चिनीवा सिपाही स्मेत आउंछु टिगरिवाट वैशाष शुदी ९ रोजमा आउछु बाटोमा चढन्या भारि वोकन्या घोडा ४५ डेरा गर्न जान्यालाई घोडा २ चाहियो र विहान वेलुका डेरा डंडा गर्न्या गाउं र घोडा फेर्न्या ठाउंमा तयार पारि राषनु भाडा जो छन् छाउंराट हलुवाह चाहिन्छ यो चिठी जगा अडा घाटमा रात विरात गरि सर्वथा केरुंका मुषीयाको हात सौपी सह्यार गरि हामी आउदा दाजील गर्नु पर्छ तसर्थ हाङ् फोङ् गादि वस्याको ५ को वैशाष शुदी ७ रोजमा-

फेरि घोडा ३ लाई विछ्याउना वोकन्या चाहियो-
वेहान वेलुका वास गर्न्या अडाको तपसील-
टिगरिवाट धोकछे वास घोडा फेर्न्या- मा मेवेहान्
मान् तो वास घोडा फेर्न्या- तहिघोडा फेर्या
फुस्युं विहान्- सकिसवास घोडा फेर्न्या
होर्मा वेहान्- गुन्दावास- झुगा वास-
पाङ् सि वेहान्- लुन्दावास
केरुं वास्- तोताङ् वास-

वैशाष शुदि ८ रोजमा

ताहा पछि श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत सम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्राई पठायाको उप्रान्त वर्षे बाटो हिडन्या रंमा गाउंमा किल्ला गरि ५ विकट वस्याको थियो श्री पुराना गोरष श्री भैरवनाथ पल्टनको रेवइन्ली मेजर कपतान वलभद्र माझी नीज पल्टनले ठुलो मिहिमत गरि लडाजी गर्दा दुस्मनको टाउको हात्रो हात पर्न्या जगा फेला पारि हलल गरि लडेछन् र श्री इश्वरले वनायाको किल्ला घाटी तिनै मुषवाट फिरि हात्रो लडाजी सर भयो फौज भन्या दुस्मनको २५००।३००० को अंदाज रहेछ दुस्मन्का फौजमा मर्न्याको घाइत्या भयाको अरू येति भन्या थाहा छैन बुझी थाहा पाया पछि विन्ती चह्राई पठाउंला हात्रा फौजमा कसैलाई जषम पन्याको छैन जगा असल पर्नाले डेढ कोससम्म दुस्मनको फौजलाई हात्रो फौजले हल्ला गरि लपेटी लग्यो माल ताल हतियारको केही ठेगाना भयेन हात्रा फौज रातभरि हिडायाको वेहान केही नषायाको हुनाले झुगा पुगन आज सकियेन श्री इश्वरले वनायाको

विकट कटायोपछि झुगा किल्ला मानिसले वनायाको हो. मसंग रह्याका फौज अफिसरको डिल बढ्याको छ, झुगा लिन्यै छु. अब बुद्धा १ पल्टनलाई टिगरिवाट झुगा किल्लामा आउनुया वाटामा राषनु लदाकको वाटो गरि आउनुया वाटामा ज्यांतां भन्या वडो सहर रहेछ, तेस गौडा-वाट थुन पनि हुन्या वढीया किल्ला हात्र पनि हुन्या ठहराइ १ पल्टन र ३।४ तोप राषनु भनी सुवेदार कालु कार्कि-लाई अस्तिका लडाजीको हाल वुझन झिक्या थ्यां केरि पठाइ दिवा आज ओषयाको आफना घाइत्या दुस्मनका षेद पन्याको घाईत्ये र हातहतियार हात्रा फौजले हात लायाका मालमत्ता जो छ षुलस्त गरि लेषी पठायोस भनी नीज सुवेदारलाई अह्लाइ पठायोको छ. वाहावाट षुलस्त आयापछि विन्ति चह्लाई पठाउनुया काम गरुंला औ च्याग्रासिको पुजा पनि गर्नु भनी सुव्वा धनसुन्दरलाई लेष्यो ताहा रहन्या २ पट्टीलाई जित वाजीको वढाइ गर्न लात्रा येतिज्यालसम्म त्यो आड नहटाउंदा केरुंग्या-हरू दोधारमा थिया. अबता जस्ता हात्रा पुरानीवा रयेत छन्. तस्तै हुनन् भन्या लाग्छ. रसद दारु वा पानीलाई पनी हकैत गराउनुया छैन. औ त्यो घाटीको दुस्मनलाई हटाइ आफनु फत्ये भयापछि गुनटा देषी झुगा ४।। कोस पछि आफु मालिक भै फौजभन्दा २।४ कोस नगीच पारि वस्या. फौजलाई आसतरास हुन्या आफुलाई पछि छिन छिनको हाल षवर पाइनुया रहेछ. भोलि कुकुरघाटवाट कुच भै लुन्दामा पुगी ताहा दारुवा मान्यो जगा रहेछ. अघी मेजर कपतान् श्री भक्त षडकाले अग्राडी नहेरि थोरै टाढा पारी दाउरा मान्या छन् र चलाउन टाढा होला भनी २ दिन डेरा ताहा गरि दारुवा मान-लाई लार्नुया काम गर्छु. श्री लेफटेन्ट जनरल दाज्यैज्यूहरू केरुं पारिसटार आइपुग्यो भन्या षवर आयो शुभम्-

वैशाष शुदी ८ रोज ३ मा

श्री प्राइम मिनिष्टर यानका हजुरमा. श्री जनरल जगत्सम्सेरजङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्लाइ पठायोको अस्तिका देवा धर्माको लामाले झुगा तरफ पठायोको चिठीको जुवाफ वैशाष शुदी ६ रोज १ मा आइ पुग्यो त्यो चिठीमा भोट्या अक्षरले लेषीयाको श्री प्राइम मिनि-

ष्टर साहेव श्री मिनिष्टर जनरल साहेवका हजुरमा मेरो दोभास्या पठायोको छु भनी लेष्याछौ. त्यो तत्रो दोभास्या श्री प्राइम मिनिष्टर साहेवका हजुरवाट आउन वित्तिकै त्यो दोभास्या ली आउ भनी लामालाई डाक्याको रहेछ. त्यो दोभास्या नआउनुज्याल गोर्षालीको लस्कर पनि ताहा तिमिले विन्ति गरि लडाजी थाम भोट तर्फका लस्कर का अफीसरलाई मँले भनी लडाजी थाम्छु. तेति गर्दागर्दै हात जोरिदै रत्यो भन्या पछि घा हुनलाई कठीन होला अँले नदि नढेका षामसाङ्ग बाँदिलाई वाटा घाटा देषन्या चिवाचर्चा गर्नुया मानीसलाई आउनु भनी झिकायाको थिया. औ दाहिना तर्फ अस्तिका लडाजी भयाका जगादेषी ३ पाउ पछाडी गुंटावाट वष्ये वाटो रहेछ. ताहा कामात्तारि विकटमा पक्रीयाका भोटेले हेर्दा वष्ये वाटो षुलस्त छ. भन्या षवर त्याया र दाहिन्या देव-या गरि जाहा जाहा दुस्मनको आइ पयेड छ ताहा १ पल्टन र. २ तोप गरि दुस्मनको टाउको आफनु हात जाहनेरा पछि ताहीवाट मिचनु भनी नीज देवा र नीज देवाको मानिस र श्रीनाथ पल्टनका साथमा लाई गुंटाको वष्ये वाटोवाट दुस्मनलाई पछाडी पारी हान्या काम गरायास् भनी देवालाई पनी अह्लावा पल्टनलाई पनी षठावा औ सिंभुका लामालाई चिठी लेषन्या डिगर्चाको लामाको मानीस रहेछ तेसले घा गरि होइसकेन्या छैन भोटका र चिनका घा गर्नुया आयाका छैनन्: तत्रो दोभास्या नेपालवाट आया पछि तिमि पनी आउंला अँले लडाजी थामिन्दैन भनी भन्या मेरा मनले पनी तेसले घा गरि घा होला भन्या जस्तो लाग्दैन. वैशाष शुदी ५ रोज ७ मा पठाइ वकस्याका सिखा पत्रमा घाइत्येहरूलाई नाउं वैदलाई रसुवामा असल जगा हेरि राषनु भन्या मजि भै आयेछ अघी वैशाष शुदी ३ रोज ५ मा पठाइ वकस्याका पत्रमा घाइत्याहरू-लाई वाटा घाटामा षानापिनाको सुविस्ता वाधी नेपाल पठाइ दिनु भन्या मजि आउंदा नेपालतर्फ घाइत्येहरू पठाइ दिवा अबप्रान्त लडाजी हुंदा जो घाइत्या हुनन् रसुवामा राषन्या गरुंला षेदर घाईत्ये कुन कुन पल्टन कुन कुन पट्टी कौन कौउन अङ्गमा सख लाग्याको रहेछ. लेषी पठाउनु भन्या लेषी वकस्याका अर्थ लाई अघी पनी पट्टी पल्टन लेषी चह्लाइ पठायोको हो नाउ नामेसीको

कागज र गोली गिराफ गोला षर्च भयाको नया भक्ति भयाको वेहोरा वारको कागज चह्राइ पठायाको छ नजर भै जाहेर होला लडाजी गन्याको जगा दुस्मनको फौज ३ सय हातसम्म उच्चा पत्थर पत्थरको पहरो हाम्रो फौजले हान्यातिर साह्रो भिर दुस्मनको फौज रह्यापट्टी पानी ढली ताहानेरा अदाजले ३ सय हातसम्म रहेछ तेसैका किनारामा षोलो दाहीन्या पट्टीवाट डेउढो घुम्प्याको हुनाले तेहिनेरा २ सागु रहेछ वन्दुक वाला पल्टनले ति सागु तरी सानु पहन्यामा पुग्दा दुस्मनले उही पहरा माथीवाट फयेर गरेछ, कसैलाई लागेनछ र ति २ साघुका वीचमा सानु उच्चा पन्याको टापु रहेछ ताहि ६ पनी तोप र वम जंगी गोला भरि तेसै पहरामा रहन्या दुस्मनलाई हान्दा अदाजले १।२ फेरा लाग्या जस्तो भै ताहावाट थोरो हटदा अगाडी जमीन कस्तो छ भनि अफिसरहरूले तज-धीज गर्दा तोप येही ल्याई गिराफ र फुटन्या गोला हानु पन्यो भन्या थहराई। पाउ जमीन बढाई तोपको फयर गर्दा वाजातर्फ थोरो डेउढो हुनाले हामीले हान्याको १०।८ लाई मात्र लाउन्या हाम्रो तोपमा सुम्बावाल सप्त विजन् फुट फयेर दा गन्या पिपावाट गोली गिराफ झिकन्या सिपाही पिपा मानीस ताहानेरा वाक्लो हुनुपर्दो रहेछ, दुस्मनका वन्दुक हाम्राभन्दा तोडज्याभल हुदो रहेछ गोलदाजलाई अधी गोली लागेछ न घडी दिन वाकीदेषी ३ घडी रातसम्म तोप वन्दुक बरोबर लडाजी भयो हाम्रा श्री भैरवनाथ पल्टनको कप्रेल जमादार घुनुलु र अरू सिपाही २ लाई थोरै उचा ठाउमा दुस्मनको फौज देषीन्या गरि १।२ चोट फेर गर्दै दुस्मनलाई कत्तीको लाग्छ वसो भयो भनी अफिसरहरूले भन्दा हाम्रो गिराफ र फुटन्या गोला ताहि-नेरापरि १०।८ जना मानिस ढल्या जस्तो देष्या भनी भन्थो ३ घडी रात गयापछि अब रातमा तोपको केही लासदन भनी तोप उठाई आपना षलंगाका आडमा हिडाई वाहा पुग्न्या अफिसरहरूले सल्लाह गरि मीचुं भनी ठहराईदा रातीको वेलाछ अघ्यारो रात अदाज नपायाको जगामा कसो गरि हल्ला गन्या हो भनी अफि सरहरूले लडाजीमा कुप वायेछ दुस्मनले बरावर हाँदै रहन्दा हाम्रामा पनी रातभर हान्दैरह्या, भोलीपल्ट दाहिन्यापट्टी चढाउमा वर्षे वाटो छ भनी सुवेदार कालु

कार्किले मेजर कपतान् वलभद्र माझिसग भन्दा लौ भनी विकटमा पक्रीयाका ५ भोटेमध्ये १ भोटे र श्री पुराना गोरष पल्टन ली नीज मेजर कपतान र सुवेदार जादा दुस्मनले आडपयर वनाइ दुंगा चिह्ली पहरामा बस्याको रहेछ ताहावाट फर्कि उसै जगामा आया मेरा मनले अैन मा टेवयाको जमीन छोड्या फासि पाउला भन्या पनी रहेछ अफिसरले जगाहेरि हटाउनु बढाउनु भन्या पनी रहेछ र टेवयाको जमीन छोड्या फासि पाउलाकी भन्या वेहोराले हटायेन कि भन्या मनमा लागदा उसको भोली-पल्ट दाहिना दाउं हेरि हुंछ तापनी दुस्मनको टाउको आपनु हात पछे भन्या पछि हट्यो भनी तिमीलाई वात लाग्यो भन्या थी प्राइममिनिष्टर दाज्येज्यूका हजुरमा म बुझाउला भनी दसषत गरि पठाई दिजा पछि हटी तोपले हानु भन्या २ पहरा विचमा पर्ने गयाको हुनाले दुस्मन देषीया विकट छाडी दुस्मन अधी नवढन्या अवर १ पल्टनले ताहा थामी ३ पल्टनले ३ मुष गरी २।२ तोप ली तोपको फेर मारि पेलनु वर्षे वाटो डाडावाट हाँदा उसका वन्दुकले कत्ती नपाउन्या आपना तोपले बरावर हानु हुन्याछ भन्या सुंछु तेही वाटो लागपेल भनी अह्राइ पठान्नाथ्या उसैका भोलिपल्ट रातमा सर गरि हाल्याइन शुभम्—

षामभित्त परि आयाको

केरूदेषी जती जती आफुले सर गर्दै गयाका छौ उति जगामा भोटले डाक हानला भन्या आपना चित्तले देष्या-का र गाउलेहरूसंग सोधदा अलिक भये हुन्या गौडो पन्या का ठाउंमा कोही ठाउंमा पल्टन कोही ठाउंमा आंडी विजन कोही ठाउंमा पट्टी कोही ठाउंमा सिकचन घोडाको डाक पनि केरूदेषी म बस्याका ठाउंसम्म यस्तो रितसग राष्याको छु यस वेहोराले रसद पानी बंद हुन्या छैन लडाजीका फौजले मागी पठायाको कुरा रसद पानी दाउरा अज्ञसम्म केही कुराले हर्कत भयाको छैन चैत्र शुदी २ रोजका मितिदेषी तेस तरफ रवाना भयाका पगरी भारादारहरू जना ६ ठुलो बहत्तर पनीको वम १ नौ पनीको तोप ४ वाह पनी गरि जमा तोप वम २२ यति वलका तिमीत्त वैशाष शुदी ६ रोजसम्म पटक पटक

गरि पठाइ -वक्सुका अर्थ हामीले झुगा हानी सक्यापछि ई पठाइ वक्सनु भयाका मानिस टिगरी हान्दा हजुरले पाउ लागी वक्सनु भया वढिया होला भन्याई मेरा वित्तमा लाग्छ हजुरका तजवीजमा जो ठहर्छ श्रीराम दल परटनमा नवा भनी गरि पठाइ वक्सनु भयाकालाई घाइत्ये र लडाजीमा मुक्त हुन्याका षानगीमा हुन्या छैनन् अरू मजि वमोजीम ठेकन्या काम गरूला-

वंशाष शुदी ६ रोज २ मा

तस्तै विच श्री प्राइममिनिष्टर यानका हजुरमा श्री विगिडीयर जनरल षड्गवहादुर कुवर राणाजीवाट लेषी चह्लाइ पठायाको वंशाष शुदी २ रोज ४ का दिन ५।६ घडी दिन वाकि छंदा भोटका टिग्या षलंगावाट चेवा पठायाको भोटे जना ३ वालुचुङमा हात्रा विकट वस्न्या सिपाहीहरूले पक्र्या छन र मेजर कपतान भिमल आले कपतान दलविर विष्ट छेउं त्याइ सोझपुछ गर्दा हामीहरू साल वसाल जाहा गोलामा आई वेपारि गरि जान आउनु गर्दै थिय्यू येस पाली र टिग्या षलंगाको देवा २ जनाले तिमीहरू वालुचुङको लामा वेपार गर्नाको वाहाना गरी गै ताहा लस्कर कति रहेछ क्या कारणाना गर्दा रट्याछन् हेरि वुझि आउ भनी हामीलाई चेवा पठायाको हो हांआ संगीहरू ४ जना हटीया च्यांतां तरफ गयाका हौ हात्रा भोट तरफको षवर ल्लासाको मुलकाजीले टिग्या षलंगाको दुवै देवालाई डिगर्चा झिकाइ टिग्यामा फौज ज्मा गर्नु पर्छ भनी अह्लाइ पठाया र टिग्यामा आई रैतानमा २ घरको १ जना सिपाही पनी षडा गन्या ल्लासावाट १ काजी पनी टिग्यामा आइरहेछ. पछि डिगर्चाको जोक्याको काजी १ नीजका लस्कर ली आउछ भन्छन् कुति केरू फल्याकमा षामको र चिनको लस्कर जान्छ भन्छन भन्या विस्तार ती चेवा आउन्याहरूले गन्याछन र सो विस्तार वालुचुङ-वाट कपतानहरूले लेषी पठाउंदा ति चेवाहरूलाई म ताहा आई नपुगंज्याल ताही थामी राषनु जान नदिनु भनी लेषी पठाउंन्या काम गन्या म वालुचुङ पुग्या पछि ती चेवा आउन्यालाई सोधपुछ र अरू कफियेत वुझी छोडी पठाउंन्या हो की जेही रोकी राषन्या हो मजि वमोजीम गरूला मुकाम मैवा बोला शुभ्-

वंशाष शुदी ६ रोज ४ मा

ताहापछि श्री प्राइममिनिष्टर यानवाट श्री जनरल जगत सम्सेरजङ्ग कुवर राणाजीलाई जवाप लेषी गयाको लडाजीका अर्थलाई घटवढ केही भयाको छैन भन्या ताहाको विस्तार लेषी पठाउंन्या काम वढिया गन्याछौ घाइत्याहरूमा वेकंम्वा ठहन्याकालाई जाहा पठाउंन्या र १०।१५ दिनमा तयार हुनन् भन्या ठहरायाकालाई वंद लगाई केरूमा राषी इलाज गर्न लाउंन्या काम वढिया गन्याछौ रवाना भयाका श्री कम्पाण्डर कर्णेल २ मा जना १ लाई लडाजीमा पठाउंन्या हो की जो मजि भनि लेष्याका कुरालाई लडाजीका मालीक भै ताहा रह्यापछी लडाजीमा कम्पाण्डर कर्णेल पठाउंन्या हो कि भनी जाहा साधनु पर्देन श्री ५ सर्कारको वढिया हुन्या र हात्रो नेका नामी रहन्या आफुलाई जस हुन्या काममा जसो गरी वढिया हुन्छ सो गर आजकाल तिमी वस्न्याका ठाउंमा १ परटन येक मेजर कपतानलाई राषी लेफटेन्ट जनरल वषतजङ्ग कुवर राणाजीले कर्णेललाई र गैह्र तोप लंगी लडाजीमा तिमी अषतीयार भै सहश्र वाटो गरि भोट्या वस्न्याका ठाउंमा होम गराईकन त्यो जगाली आपनु फौज राषन्या काम गर तोप गोलाका दरेससम्म तिमीले जानु तिम्रा कमानमा जुन अफिसरले काम गरैनन उसलाई उसै जगामा फासिदिनु यो लडाजी ३ घडीदेखी वढता लायौ भन्या तिमीलाई वात लागला ३ घडीमा त्यो आड ली तेस जगामा फौज राषी झुगा लिन्या काम गर रसद चावल विग्याका पानीले पायाका जती छन् अघीवाट षर्च गन्या काम गर धर्माका लामाले जाहा पठायाका दोभास्या आइपुग्या नीज लामाले भनी पठायाको सर्व विस्तार गन्या अल्ले जाहावाट दोभास्या हस्ते लामालाई चिठी लेषी पठायाको छ. उसको नक्कल यसै चिठीमा षामी पठायाको छ. विस्तार तेसैले वुझीला धर्माका लामा-वाट आउंन्या दोभास्याहरूलाई वाटामा रोकटोक नगर्नु भन्या राहादानीको दस्षत गरि पठाइ दिजाको छ. ताहा-पुगनी वित्तिकै सेतो झंडा लीन लगाई वाटामा वितवल नपर्न्या गरि झुगा तरफ पठाइ दिनु उतावाट सेतो झंडा ली कोही मानिस आयो भन्या पनी वाटामा केही वितवल

नपन्या गरि झिकाउनु सेतो झंडा ली आउना वितवल
पर्ने नजावस् शुभम्—

वैसाख शुदी ९ रोज ४ मा

ताहापछि श्री प्राइममिनिष्टरवाट धर्माका लामालाई लेषी
गयाको उप्रान्त तिमीले लडाजी गर्नु नीको छैन दुइ
तरफका प्रजाप्रानीको ज्यू जांछ गोर्षाको पनि चित्त
बुझन्या भोटको पनि चित्त बुझन्या वेवस्ता
सकंज्यालसम्म म गरूला भनि तिमी गयाथ्यौ हामी
भोटको पनि होइनौ गोर्षाको पनि होइनौ देवा
धर्माका हुन्याले पच जस्तो भान्याका थिज्यू दोभास्या
सुनां बाम्दी आई लडाजी गर्न वेस छैन. दुइतिरको मिलाप
भया वेस होला भनि धर्माका लामाले विति गछैन
भन्या कुरा हामीसंग आई विति गन्यो ताहावाट भन्या
तिमी येस्तो लेषछी, भोट्याहरू भन्या वारंवार लडाजी
गछैन भोट्याले लडाजी गरि हाम्रा मानिस मारि दिदा
हाम्रो तन्धारी भाइ रिसले आगो जस्तो भै मले गन्याको
स्मेत नमानी वरोवर लडन लागी रह्याछन् कुतिको भैरव
लंगुरदेषी येसतिर झुगाको भैरव लंगुरदेषी येसतिर
ताकला घोर येति जगा छोडी दिन्छन् करवड रुपया
दिन्छन् भन्या हामी लडाजी गर्दैनौ जुगजुगसम्म रहन्या
घा गछौं येति कुरो ता दिदैनन् भन्या कि नेपालको
ह्लासासम्म अम्बल भयो कि लहासाले नेपालसम्म अम्बल
गन्यो भनी तिमी निश्चये बुझ तेति ता दिया छन् भन्या
येस्कुराको बन्दोवस्त गरि तिमी र ताहाका भारादार ली
कुकुरघाटमा आ लडाजीमा गयाका जवानी भाइहरूसंग
कुरो भन्या मिलन्या छैन येतावाट मेरा दाज्यू वुडा
जनरललाई रवाना गरी पठाजां यतावाट मले लेषी
पठायका कुरा तिमीलेभन्दा भोटले ता मानेनन् भन्या
तिमीलाई भोट्यासंग मित्या भन्या हामीलाई चिसो
लागन्या गोर्षासंग मित्यो भनी भोट्या चिसो लागन्या
येस्ता पछि तिमी नलाग आपनु ध्यांमा वसी जपतपपछि
लाग दुईतिरको ठुलो झगरा तिमी दुष नपाउ शुभम्—

वैसाख शुदी १० रोज ५ मा

श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत स्मसेर-
जङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्लाइ पठायको सवै हाल

सुरत त्यो आड फोर्दा भोटैहरू भन्याको र तिनीहरूको
आल माल लुटियाको वेहोराको कागज माथीवाट मेजर
कपतानहरूले पठायको छैनन् बुझनु पठायको छु. त्यो
वेहोरा वारको पत्र आई पुग्नीमात्र चह्लाइ पठाउला अघी
पल्टन रसद पांसिङ्गटारवाट येक चोटी रवाना हुदा
अगाडी पल्टनलाई रसद अलिक हडबड पर्ने गयो श्री
लेफटेन्ट जनरल दाज्यूज्यू सगर कम्याण्डर कर्णेल सनक
सि षत्रीसंग आयाको गोलंदाज बाहेक पल्टन र पीपालाई
वरोवर लाम वाधी केरूवाट झुगा तरफ रसद वोकाउनु
भनी अह्लाई पठाउन्या काम गन्या सुवेदार लक्ष्मन अघी-
कारीलाई केरू जिल्ला भरका घ्याङ र गाउंका चौरी
घोडा गदाहाको गाउं गाउंका लामा मुषीयासंग मुचुल्का
लेषीयाको पैल्ले पटक गोहारीमा वोकाउनु दोश्रा पटक
वाजादी वोकाउनु तेथो पटक अघी अघीका माहाजन्-
हरूले दिया बमोजिम मजुरि दी वोकाउनु कम्याण्डर
कर्णेल ताहा आयापछि तिमीले आउनु भनी अह्लाइ
पठाइ राष्या छु झुगा तरफका वेहोरालाई श्री पुराना
गोरष श्री भैरव नाथ जङ्गसाथ श्रीनाथ इ चार पल्टनलाई
रसद पानी दाख्वा गरि पठाइ राष्याछु आज राति
केरूका मुषीया र कोटवाललाई टिगरिवाट डिगर्चा
लामाको षजांचि र टिगरीको तालवये भन्याको लस्करको
मालीक धैवुले केरू हेने आउछौ रसद पानी वास वस्य्या
जगाको ताकीती गर भनी लेषी पठायको पत्र स्मेत गरि
चह्लाइ पठायको छ. श्री कुकुरघाटमा वस्य्याको थिजा
साहै वरफ पन्या जगा रहेछ. आफुलाई पनी लस्करलाई
पनी आराम हवैनकी भन्या झै लागेर वैसाख शुदी ९
रोज ४ का दिन लोन्वामा सरि वस्य्याको छु मसंग
रह्य्याका फौजलाई केही पिपा रसदमा पठाजा केही
पिपा दाख्वा माने पठाजा केही लस्कर आफुसंग राष्याको
छु. मेजर कपतान राम आले साहै वेरामी भै लडाजीमा
जान पनि सकेन अरवता केही आराम होलाकी भन्या
जस्तो भै रहेछ मुकाम लोन्दा शुभम्—

फैरि श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगतस्मसेर
जङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्लाइ पठायको दोर्मा
गाउं टासी गाउं हामी लडन्या अडाका हाम्रा विकटले

पत्नी ल्याया छन् तिमिहरू हामीसंग लडन्या ही तिमिहरू थुनीछौ भन्दा हामीहरू लडन्या होइनौ लडन्याहरूलाई भोट्याहरूले समाती लगी रहेछ भन्या उसो भया तिमि-हरू गाउल्या मुषीया सबै आउ भन्दा सबै हाजीर भया हामीहरू भोट्याका हुलकुलमा लागी लडनामा पर्यो छैनौ भनी मुलचुका पनी लेषी दिया गुन्टा किल्लामा तिमिहरूको हात हतियार सबै बुझाउ भन्दा लौ हामी बुझाउं छौ भनी मेजर कपतान श्री भक्त षडकाका जिम्मा बुझाउन लाग्यो सलतन भयापछि तिम्रा हतियार फिर्ता गरि लै जाउला भन्या वेहोरा गरि दिवा गुन्टादेखी तल तिरको रैतिले हामीसंग लडनमा पस्याको छैनन् भोट सर्कारलाई जो तिर्दथ्यो तस्को आधी तिर्नु पर्ला उनीहरूसंग आधी बुझन्या छौ गुन्टादेखी माथी तिरका रैयत लडनामा पसिरह्या छौ तिमिहरूले भोट सर्कारमा जो दस्तुर तिर्दथ्यो सो वमोजिम हामीलाई तिर्नु पर्ला तिमि-हरूले चौरि घोडा गदाहा लुलु षचर भेडा जो छन केरु-का प्रजाले काम गन्या वमोजिम रसद बोकी काम गरि हामीलाई पत्यार गरिदेखायौ भन्या तिमिहरूले जो विन्ति गरौला सो विन्ति सुनुला भनि उदि दिवा ७ गाउंमा हाम्रा परतनीयाले नगद जीनसी चौपाया लुटपिट नगनु जस्ता हाम्रो केरुग्या रैयत तस्तै भयो भन्या वेहोराको दस्षत गरिदिवा षरीदार कासीनाथलाई साह्रो वेरामी नसकन्या भया र नेपाल तर्फ फिर्ता गरि पठाई दिवा चिठी पत्रका कामलाई राइटर गोविन्द पांथ्यालाई राष्या छु शुभम्-

उप्रान्त टिगरि तर्फबाट आउन्या डिगर्चा लामाको षजांची टिगरिको टाल्वये लस्करको मालिक सर्दार धैवुन् इनहरू जाहा आउछन् भन्या १०।१२ जना मुख्य मुष्यलाई ताहा हतियार बुझी आहा पठाइ दिनु भनी बाहाको मेजर कपतानहरूलाई अह्नाइ पठाइ राष्याछु ति आयापछि हजुरले लेषी पठाया वमोजिमको काम गर्नु छु -

वैसाख शुदी १० रोज ५ मा

तस्तै विचमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री मेजर कपतान वलभद्र माझीले लेषी चह्नाइ पठायाको आज अ हा वेगमका जगामा लडाजी गरुं भनी होइन हामी

उभो जान्या उसले लस्कर २ घडी अघी आई आडको जमीन जगा ली वस्याको रहेछ तेस्तै वषतमा अकसमात ३।४ सयका भोट्या छन् भंदामा हाम्रो लस्कर ठुलो छ. नेसै हल्ला गरि पसुला भन्या इरादाले वारिपारी केही नदेखीन्या लस्कर चढाइ हेरुं भन्या पनी गम नपर्न्या जगा हुनाले तजवीज गर्दथ्यौ तस्तै विचमा उसको लस्कर-ले हात छोर्दा हटी आउनु भयेन र हामीले पनि हात छोड्दा हाम्रो तरफका मान्छ्या षेत रस्याका र घाइत्या येति हुन् भनी नामासी मू लेषी चह्नाइ पठायाको हो अक् पारलाई जगा नहेरी आफनु मनपारि हान्या हटाउन्या छैनौ शुभम्-

वैसाख शुदी १० रोज ५ मा

तस्तै वषतमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल वडीनरसिंह कुवर राणाजीवाट लेषी चह्नाइ पठायाको वाह गाउं पाच गाउं थाकका रैयतहरूले येरु येरु षेप ल्यायाको रसद उमा मुरी ४४६।१६।२ षर्षजाना वत् न्यापाल स्मेत मोस्ताङका जनावरलाई बोकाई वैसाषका १५ दिनको सायेत गरि झुगा तरफ पल्टन हिडाउन्या काम गन्यौ छार्का मनावाट हिउले वाटो षुल्याको छैन भनी १ पाथी रसद आयाको छैन छार्कामा पठायाका सिपाही पनी आयाको छैनन् वाह गाउं पाच गाउं थाकले अरुसम्ममा तायेदात भयाका जनावर रसद जाहा दाषिल गर्नु थिया श्री प्राइममिनिष्टर यान साहेवका दस्षत लि डिठ्ठा श्री लालभट्टले दानवाट १ भारी रसद ल्याउन नदी रोक्क्या छन् र रसद जनावर आयेन दस्षत र नीज श्रीलाल भट्टले लेष्याको चिठीको नकल वैसाष शुदी ६ रोज १ मा चह्नाइ पठायाको हो दाषील भयो हो आज १ पट्टीका सिपाहीहरूले उमादार गजराज कार्किलाई लेषी पठायाका चिठीको नकल चह्नाइ पठायाको छ जो मजि वाह गाउं पाच गाउं थाकका अमाली झुमनहरूलाई वैसाषका १५ दिनको सायेत गरि पल्टन झुगा तरफ कुच भयो तिमिहरूले लेषी दियाको मुचुल्का वमोजिमका रसद जनावर चाडो झुगामा ल्याउनु भनी लेषी पठाउन्या काम गर्नु वैसाषका १५ दिन जादा मोस्ताङ तर्फ तायेदात भयाको चौरी गैह्र जनावरलाई रसद बोकाई

श्री वरध पल्टन ली दाटोमा पवदीरि पहरा चौकि विकट राषी बहुतै संभारसंग पल्टन् ली चांडो झुगा जान्या काम गर मोस्तांगिले जमायाको र धोर्ज्या थोपक्याल विष्टले जमायाको पल्टन कति तयारी गन्याको रहेछ स्व पसोषास् तिमीले हाजीरी गरि आहां लेषी पठाउन्या काम गर भन्या श्री प्राइममिनिष्टर यानवाट दरुष्ट चिठी लेषी वक्सनु भयाको छ मुस्तांका राजासंग तिमीले सिपाही कति तयार गन्यो भनी सोधदा २ सये कुरीया छ २ जवान तयार हुनन् रसदसंग जान्छन् हात हतियारमा लस्करी वन्दुक च्यापसा छ षजाना छैन दिन पर्ना भन्छन धोर्ज्या थोपक्याललाई कति मानिस जमा गन्यो भनी लेषी पठायाको छ पल्टनलाई हडवड हुनाले पाल पुगेन पल्टन षर्षजाना रसद जनावरलाई पहरा चौकी विकट राषी जानत भर भर मगदुर संभार गरि लैजान्या काम गरौला पगरि लगायेत सिपाही तकको गाल जोगाउनु तिमीहरू जांदै छौ भनी लेषी वक्सयाका अर्थ सेवकहरू अजान छौ मेहेर मानगी राषी सिक्ष्याति लेषी षठाइ वक्सया काज काम चलाउंला भन्या आधार लाषी रहेछ मुकाम मोस्ताङ चलि चलाउ शुभम्-

वैशाष शुदि १० रोज ५ मा

ताहापछि श्री प्राइममिनिष्टर यानवाट श्री जनरल जगत सम्सेरंजङ्ग कुवर राणाजीलाई जुवाप लेषीयाको गुन्टामा लडाबी भयाको फौजले हल्ला गरि दुस्मन लाई डेढ कोससम्म लगाडी जगां सर भयो च्यांग्रासिको पुजा गरि २ पट्टीको वडाइ गरावा भनी लेष्या छौ तिमीले आफ्नु जमा मदि राषी वाफ ज्यादाको नाउ समझि आफ्ना अकल वुद्धिले मेरो अंन दिलमा राषी फौजलाई समझाई जगाको तजवीज गरी फौज षटाइ दुस्मनलाई हल्ला गरि लगारी मारी गुन्टाको जगां फत्त गन्या छौ येस्कुरामा तिमीले पुर्षाको नेगनाभी गन्यो मलाई पनी जस दिलायो जर्णैलले गन्या काम गन्यो म बहुत षुसि भवा तिआ लडाबीका फत्तनामाको वाहा पनी २१ तोपको सलामी गरावा अरु पनि येही तजवीजसंग झुगाको किल्ला चाडो सर गन्या काम गन्यो छौ झुगा किल्ला सर भयापछि किल्लाभित्त भोट्याले इनार बनायाको

रहेछ की रहेनछ इनार षन्याको रहेछ भन्या तेस्मा विष हाल्याको छ कि छैन विचार गरी १।२ दिनपछि मात्र पानी षुवाउन्या काम गर्नु इनार षन्याको रहेनछ भन्या फौज किल्लाभित्त पुग्यापछि किल्लाभित्त इनार बनाई पानी तयार गर्नु रसद वरावर शिकाई किल्लामा भन्या काम गर्नु भोट्याहरूका पायाको दोचा वषु च्यापसा छुरि भाला सर्वै जमा गरि लडाबी गन्या अफिसर हुदा सिपाही नपुगन्याहरूलाई दी अरू च्यापसा छुरि अफिसर पगरीहल्ले लिन्छौ भन्यालाई दी बोकी रह्याको दोचा वषु च्यापसा छुरि भाला लडाबीमा जान्या पीपा षलासी लाई बाढि दिनु वन्दुक जतिछन् रसुवा अडामा जगेरा राषन पठाइदिनु भोटेका मन्याको घाइत्या भयाका येति भन्या र ति भोट्या भाग्दा छोड्याको वषु दोचा हतियारको जमा येति रहेछ भन्या लेषी षठाउन्या काम गन्यो छौ शुभम्-

येसमा चार गौडा गौडामा लेषी पठाउनु भन्या मजि भै जादा लेषी गौ गौडा गौडामा पनि वडाइ भयो-

वैशाषका १५ दिन जादा-

दिन गत घटि ८ पाला १५ जादा श्री राजदल पल्टन् केरू तर्फ रवाना हुनालाई श्री ५ सर्कारमा विदा भयाको सायेत- १
ये रोजदेषी ये शुदी १५ रोजसम्म लडाबी गरी झुगा किल्ला सर भया- १

श्री राजदल पल्टन् -	५४४
मेजर कपतान प्रतिमन कुवर	कपतान श्री विलास
राणाजी-	१ पाध्या-
अजिटन् लालसि देउजा-	१ लेफटेन्ट गोपाल षत-१
निसान-	२ लैन श्री कृसनज्यू- १०
क ल जमादार-	१० सुवेदार-
नाल-	५११ वानादार-
	६

वैशाष शुदी १० रोज ५ मा

तस्ते वषटमा श्री प्राइममिनिष्टर साहेवका हजुरमा कपतान अम्बरसि कुवर राणाजीले चहाइ पठायाको पल्टन

विदा गरि पठाइ वक्सनु हुंदा वसाषको ३ दिन जादा ढ घडी ११ पालामा पर क्षत्रमा पर्बेस गर्नु १५ दिन जादा झुगा गढी दषल गर्नु भनी सायेतका पुर्जि र सिक्षया मर्जि गरि वक्सनु हुंदा कामभन्दा पछी होला भनि वाटो-मा विस्तार नगरि मोस्ताङ्ग आइ पुग्नापछि हिउले कतीग्याल षुलन्या रहेछ वासिन्दासंग सोधी जस्ताको तस्तो ठहराई श्री प्राइममिनिष्टर साहेवका हजुरमा र जाहा लेषी पठाउन्या काम गर्नु भन्या सिक्षाका दषत आउदा वासिन्दासंग सोधी हिउको कुरा विन्ति चह्लाइ पठायाको हो अब रसद ज्मा गन्याकै होला १५ दिन जादा षरीद गन्याका रसद जनावरलाई वोकाइ षर्षजाना स्मेत ली झुगा गयनी भन्या पगरी लगायेत तक्सीर बंद होला स्व जानि चाडो जान्या काम गर भनी लेषी वक्सयाका अर्थ मर्जि तलका सेवक हौ वाह गाउं पांच गाउ थाकका रयतहरूले येक येक षेप ल्यायाको रसद ज्मा मुरी ४४६।१९ चारसये छयालिस मुरी उनिस पाथी र षर्ष-जाना वतन्यापाल स्मेत मोस्ताङ्गका जनावरलाई वोकाइ हजुरका मर्जि वमोजिम वसाषका १५ दिनको सायेत गरि झुगा तर्फ पलटन हिडन्या काम गन्यौ छार्का मनावाट रसद हिउले वाटो षुल्याको छैन भनी १ पाथी रसद आयाको छैन छार्कामा सिपाही पनी आयाको छैनन् १२ गाउं थाकले अरुसम्म तायदात भयाका जनावर रसद याहा दाषील गन्या थिया श्री प्राइममिनिष्टर साहेवका दषत ली डिठ्ठा श्री लाल भट्टले दानवाट १ भारी रसद ल्याउन नदि रोक्काछन् रसद जनावर आयेन दषत र नीज श्रीलाल भट्टले लेष्याको चिठीको नकल वसाष शुदी ६ रोज १ मा चह्लाइ पठायाको हो हजुरमा दाषिल भयो हो. आज १ पट्टीका सिपाहीहरूले ज्मादार गजराज कार्किलाई लेषि पठायाको चिठीको नकल चढाइ पठायाको छ जो मर्जि वाह गाउं पांच गाउं थाकका अमालि झुमनहरूलाई वसाषका १५ दिनको सायेत गरि पलटन झुगातर्फ कुच भयो तिभिहरूले लेषीया-को मुचुल्का वमोजिमका रसद जनावर चाडो झुगा ल्या-उनु भनी लेषी पठाउन्या काम गन्यौ अघि पनी लेषी पठायाको छ वसाषका १५ दिन जादा मोस्ताङ्ग तरफ तायदात भयाका चौरी गैह्र जनावरलाई रसद वोकाई

श्री वरष पलटन ली वाटोमा षवदासीसंग पहरा चौकी विकट राषी वहुतै सम्भारसंग पलटन ली चाडो झुगा जान्या काम गर मोस्तांगीले जमायाको र धोज्या थोप-क्याल विष्टले जमायाको पलटन कति तयारी गन्याको रहेछ सो षसोषास तिमीने हाजीरी गरि जाहा लेषी पठाउन्या काम गर भन्या श्री प्राइममिनिष्टर साहेववाट सिक्षाको दषत चिठी लेषी वक्सनु भयाको छ मुस्तां कारा-जासंग तिमीले सिपाही कति तयार गन्यौ भनी सोधदा २ सये कुरिया छन् २ सये जवान तयार हुनन् रसदसंग जां छन् धोज्या थोपक्याल लाई कति मानिस तयार गन्यौ भनी लेषी पठायाको छ पलटनलाई हडबड हुनाले पाल पुगेन पलटन षर्षजाना रसद जनावरलाई हजुरका मर्जि वमोजिम पहरा चौकी विकट राषी जानत भर भर मगदुर गरि संभार गरि लैजान्या काम गरौला पगरि लगायत सिपाही तकको गाल जोगाउन तिमीहरू जान्यै छौ. भनी लेषी वक्सयाका अर्थ सेवकहरू अजान छौ निगाहा मेहेरमानगी राषी सिक्षाति लेषी पठाइ वक्सया सिर चह्लाई काज काम चलाउला रसदका कुरालाई श्री वरष पलटन मुस्ताङ्गवाट हिड्दा तायदात भयाका जनावरलाई रसद वोकाई मुष्य वढता गरि लैजानु कदाचित भैसकेन भन्या पलटनलाई झुगा पुगनजिसम्मा षान पुगन्या गरि रसद बरिद गर्नु अरु रुपैया जगेरा राषनु भनी वक्सयाका अर्थ मर्जि वमोजिम काम काज गरौला औ ९ पट्टीको सिपाही भक्तवीर थापा पाल्या सुंडाडा वस्य्या संषरसि कुलु पाल्पा तान्सेन वस्य्या २ को वेहोरा दानवाट श्रीलाल भट्ट र थाकको घाट पाहरूले लेष्याको पुर्जि चिठी चह्लाइ पठायाको छ वेनी विचारी-का जिम्मा छोडी आयाको १० पट्टीको सिपाही वलविर कार्कि पाल्पा जोग्यायानी वस्य्याको वेहोरा नीज विचारी-लाई लेषी पठायाका जवाफ आयाको छैन शुभम्-स्वस्ति श्री सर्वोपजोग्यत्यादि श्री ज्मादार गजराज कार्किके थाक आयले ४ पाहीको सलाम उप्रान्त जनावर थाक लीन आउंदा हामी पुगी अन्हाया वित्तीकै ३ जना षम्वा जनावर लीन गयाको हो दान भन्सारमा श्री प्राइममिनिष्टर साहेव काद स्वतली गैह्र अरु नीज १ माना नछोडनु भन्या दषत देषाई थुनि दिन्दा रसद

ल्याउदा दुनीयाहरू पनि रितो आउछ थाकको घरमा षोलछु भन्दा षोलिहेर भनी छोडि दिन्छ आफु थकालीहरू भोकै भयो भनी कराउछ षम्वाहरू पनि षर्च नभै कसो गरि जनावर लैजाउ भनी अडि गछन् नी थकाली भन्छ यस्तो भयापछि श्री ५ सरकारको काम कसो गरी सोझो गर्नु हो भनी रैति सबै कराउछ हामीले त साजवेहान षेर्दा गर्दछु घरमा अनाज नदेखदा तलाक भयो बाहा यस्तो भयो अति सिधा पाया वढीया होला शुभम्—

श्री जनरल धिरसम्सेर जङ्ग कु
वर राणाजीलाई—

श्री ५ वडामहाराजको काज काम गर्नु सैठाकाजिले चिठी लेष्याको अर्थ श्री ५ वादसाहका हुकुमले नजा आयाका हे अम्वा अघि रहनु भयाका तुइन अम्वा दुइवाट हुकुमको मोहर बक्सी पठायाका चिठीमा गोर्षा. भोट दुषको काम निमित्त मजकुर अम्वा २ का सट्टा टुं तालय टिप्रीवाट रवाना भै केरुडमा जानु भयो सकियो भोट गोर्षा दुई केरुं कुरामा दुवै तर्फवाट रिस मारि वन्दो-वस्त सलटन गर्नु मन्सुवा गरी अघि तिमूका लामा र तामि लिवुको षजाचि झुगामा पुग्नु वषतमा दैवसंजोगले गौडा कुहनुया लस्कर सित अलिक लडावी भयाको रहेछ यस पटक तुंतालये केरुं संमा जानु भयाका वेला कुति-तर्फ हामीहरू दुवैको लडावी भयो भन्या सलतनुको काम कठिन पर्ला भन्या निमित्त मेरो चित्तमा निश्चय गरि यो चिठी लेष्याको हो. टुंतालयवाट सलटन् नहुनुया जो सुकै हवस्त पनि येक ठेगाना नहुंज्याल कुतितर्फ तिमिले फौज वडाउनुया र षलवल नगर्नु होला हामि तर्फवाट पनि षलवल नगर्नु भनि उर्दि पठायाको छ वु ज्याला ह्लाचिवाट वसाषसुदी १० रोज शुभम्—

तस्तै वषतमा सुवा मानसरोवरलाई कुतीका डेवाले लेष्याको वेहोरा गोर्षा र भोटको कचहरीमा वन्दोवस्त गरी लेषी राष्याका सनदमा जेठ महीनादेषी दसैसम्ममा नेवार माहाजनलाई षान्या चावल भरि दिनुपर्छ भन्या वेहोरा लेष्याको छ यो सालमा पाहाडवाट चावल आउनु कठिन हुनाले जति आयाका चावल दिञ्चू तैपनी नेवार माहाजनका कोठी पीछे भारी ५।६ वाहेक पुग्नुउन सकेन नेवारले दसैसम्ममा चावल जमा चुक्ति गरी दियनौ

भन्या नेवार कोठीवाल सबै नेवार लैजाउला राहादानी ल्याउ भन्छन् कुतिको रैयत प्रजाहरूसित नेवारलाई षान्या चावल कसो गरू भनी भन्दा रैतीहरूले पाहाड-वाट चावल आयो भन्या दिउंला भनी नेवारहरूलाई भन्युं तैपनी नेवारहरूले चावल जमा चुक्ति गरीदियनौ भन्या राहदानी देउ भनी हामी दुईलाई दुख दिछन् चावल अन गैह्र ताहावाट थुनीकन आयाको हो भन्या कुती कोटका आम्दानी जगात दस्तुर पनि वंध भयापछि नेवारलाई याहावाट चावल नआउंज्याल दिनु सकनुया छैन नेवारले भन्या जस्तो राहादानी दिया वढीया छ की नदिया वढीया हुंछ यस्को उत्राइ मानीस हस्ते पठाइ दिनु हवस् शुभम्—

वसाष शुदी ११ रोज ६ मा

ताहापछि श्री प्राइममिनिष्टर यानका हजुरमा श्री जनरल जगत सम्सेरजङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चहाइ पठायाको वसाष सुदी १० रोज ५ का दिन १० घडी वाकीदेषी साझसम्म झुगा किल्लामा वरावर श्रीनाथ भैरवनाथ पुराना गोरष जङ्गनाथ इ चार पलटनुले चारौ तरफ घेरा दी वरोवर जङ्गी गोला हान्दा किल्ला तोडन सक्याको छैन अघीका लडावीमा र झुगा हान्दा जङ्गी गोला षर्च भै थोर वाकी छ जङ्गीगोला पठाइ वक्सनु हवस भनी झुगावाट मेजर कपतानहरूले भनी पठाउदा तुरंत रात साज गरि २५ भारी जङ्गीगोला पठाउनुया काम गनुया मसंग १२ पंनी तोप रह्याको थियो १२ पंनी तोप र उस्का षर षजाना स्मेत झुगा तरफ रवाना गरि पठाइ दिबा मसंग राषनालाई श्री लेफटेन्ट जनरल दाज्यैज्यूसंग रह्याका हल्का ४ पंनीका तोप २ राष्याको छु श्री लेफटेन्ट जनरल दाज्यैज्यु पनी कुकुर घाटमा आइ पुग्नु भयाको छ याहा पुग्नु भयापछि तोप षजाना झुगा तरफ वरोवर पठाउदै गरौला कम्पाण्डर कर्णेल सनकर्सि षत्री पनी केरुं पाँसिदारमा आइ पुग्नुया सांझ सवेरमा झुगा किल्ला सर हुनुया छ मुकाम लुन्दा शुभम्—

षामभित्तका पुजिको नकल

उप्रान्त भोट्याले ५।६ दिन अडा लियाको आड मेजर

कपतानहरूले राती हल्ला गरि त्यो आइ मिचनु पर्दा भौट्या भन्याको र मालमत्ताको केही ठंगाना भयेन भनी मेजर कपतानहरूले मसंग विन्ति चन्हाइ पठाउदा सो माफिक लेषी चन्हाइ पठावाथ्या येस्कुुराको तहकित गरि पठाउनु भनी मेजर कपतानहरूले ढिलो गर्दा मेरा आठ पहिरियालाई पनी पठायाको छ. तहकित आउन्त्या वित्तिकै लेषी चन्हाइ पठाउला झुगा किल्ला वाहीरि पर्षाल माटाको रहेछ ढोका ताकी हान्दा जङ्गीगोला केही माटैमा पचन्त्या वम हान्दा कैल्हे किल्लाभित्त पसन्त्या कैल्हे वाहिर जान्या कैल्हे ढोकामा लान्या जङ्गीगोला वरोवर ढोका ताकी हान्दा छन् वम जगा हेरी टापुमा लगी वरोवर किल्लामा हन्दा छन् किल्लाका भित्त भौट्याका फौज ५।६ सये होला भन्छन् किल्लामा घेरा नदीदे किल्लावाट यउटा भोटे पहलो वषु लायाको घोडा चढी टिगरि तीर गयो भनी बाहा मलाई षवर लेषी पठायाको थियो आज भोली मलुन्दमा वस्याको छु वरफ पर्दो रहेनछ परि गयो भन्या पनि थोर बहुत पर्दो रहेछ ४ घडी घाम लाग्यो भन्या साफ होइजादो रहेछ लुन्दादेषी माथीतिर भन्या ज्यादा होला शुभम्—

वैसाख शुदी ११ रोज ६ मा

तस्तै विचमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल वडीनरसिंह कुवर राणाजीवाट लेषी चन्हाइ पठायाको रसद गैन्हको वन्दोवस्त बाधी वैसाषका १५ दिन जादा मुस्ताङ्वाट श्री वरष परटन् ली कपतान अम्बरसि कुवर राणाजीले जानु भन्त्या अघी लेषी गयाको हो हिउले वाटो नषुल्याको भया कठीन पर्न जाला भना निमित्त नजानु भन्त्या विहोराको नीज कपतानलाई लेषी पठायाको चिठीको नकल पठाइ दियाको छ तैले पनी सो वमोजिम लेषी पठाउन्त्या काम गर केरू वाट झुगा हान्नालाई परटन पठायाको हो झुगादेषी अन्हाइ कोसका अडामा भोटेहरू विकट वस्याको रह्या छन् वैसाष वदी ३० रोज २ का दिन ८ घडी वाकीदेषी लडाजी जोरियाको अरूसम्म वरोवर हुन्यो छ हात्रा सिपाहीहरू ३५।३६ जना घाइत्या भया छन् भोटतर्फका येति भन्या थाहा भयाको छैन उस्को हात माथी हात्रा फौजको

हात तल पर्न जादा झुगा लिनलाई अलिक ढिल हुन गैरहेछ अत्र १।२ दिनमा लिन्या काम गर्नन् लडाजी जोरिरहेछ लदाक पट्टी पनी भोटको फौज जाँछ भन्त्या षवर सुनिछ मुस्ताङ्क तर्फ आइ डाक दिनन् आफ्ना हुसियारिसंग रहनु भन्त्ये ताकितीको तेरो चिठी लेषी पठाई दिन्त्या काम गर भनी लेषी वकस्याका कुरालाई हजुरवाट मज— कुर कपतानलाई लेषी वकस्या नकल वमोजिम जान त भर परटनलाई चाहीन्या दोचा वषु पाल जनावर रसद गैन्हको ततयारी र पहरा विकटको षवदीरि गरि रहन्त्या काम गर केही कुरावाट गाफिल नहवस भनी लेषी पठाउन्त्या काम गन्त्या विकट जगा पर्न जानाले साह्रै लडाजी भयेछ तेसवेलामा जो चाहिन्या काम कुराको वन्दोवस्त गरि वकसनु भया कै ह'ला श्री इश्वरका कृपाले मनसुप पुग्थेछ वैसाष शुदी ५ रोज ७ मा ह्लासाको मुलुक धाक्च्यां साट्या १०।१५ वर्ष अघी वस्या आजकाल बाही मोस्ताङ्क वस्याको उत्तर तरफ वेपार गर्न जान्या मुस्तांगि राजाकी रानीका फुर्पका छोरा थुती लामा मुस्ताङ्कदेषी उत्तर ब्रह्मपुत्रका किनारसम्म डिगर्चाको टुसौलामाका गोठमा गयाको थिया नीज गोठका मालीक समदेन सित वातचीत गर्दा नीज टुसौलाको अषतीयार लामा नेपाल श्री प्राइममिनिष्टर यान साहेवका हजुरमा घा गर्न गयाका छन् घा होला मिलनन् तिमिहरूले संदेह नमानु भागनु पर्दैन भनी नीज टुसौलामाको चिठी आयो भनेछ नुन षानी वस्या भुंवा झुगातर्फ वेपार गर्न गयाको १ दिनको वाटो बढी अत्र साटी फकि आउदा सुन्याको षवत झुगा गढीमा सिपाही ५।६ जना आयाका थिया गरे चिवा गर्न आयाका हुनकी भन्त्या नीज भुवालाई नीज थुती लामाले षवर क्या छ भनी सोढा टिगरि मैदानमा ह्लासाको चिनिजा कपतानी दर्जाको अम्वा १ डिगर्चाको सुवेदारी दर्जाको ढालो १ नीज टुसौलामाको अषतीयार लामा १ ह्लासाको काजी पीसीकटु १ इ चारजना आइ ति भुछेत्रका देवा धर्माका लामालाई झिकाई घा गर्न लागी रहेछ दुनीयाले हडवडाउनु पर्दैन भनी भन्थ्यो दुनीयाले हराई ब्रह्मपुत्रवारका गोठ सबै ब्रह्मपुत्र पार लैगया गरे कांही छैनन सुन्य छ यस्तरफको षवर व्रतिकै हो मुकाम तानसेन शुभम्—

वैसाख शुदी ११ रोज ६ मा

ताहापछि श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा मेजर कपतान हरिहरसि वस्न्यात्ले लेषीचह्राइ पठायाको षरणजाना स्मेत पल्टन ली संभासंग वसाख शुदी २ रोज ४ का दिन लामा वगर पुगन्या काम वेस भयेछ वाटो हेर्न जादा २ षड पहरो विकट रहेछ नल्ला षडमा हात २१६ माथील्लो षडमा साह्रै विकट रहेछ भन्या कुरालाई बनाउन लागन्या काम वढीया गन्याछौ.काटन हुन्या नहुन्या कुराको तजवीज गरि लेषी पठाउन्या काम गर्नुछौ रसदको तावि ति गर्नु वाम वेस भयेछ कागत्या हुलाकका बुरालाई दोलषादेषी ताहासम्म पनि कागत्या हुलाकी राषन्या काम गर्नु बाहा सदर दफदर षानामा भनी हुलाकको वन्दोवस्त गरि दिनु भनि अह्राई दियाको छ येक सरा कपरा हिउमा षस्ता रितसंग हामी पुन्याउन्या हो भनि दुनिया विगित गर्दछन् भनि लेष्याका कुरालाई हिउ गल्यापछि पुन्याउन लाउनु. ताहा वस्न आउन्या भोट्याका रैतीलाई तिरो भरो गन्याका जगामा सोहि वमोजिम र वाझोमा येक साल नतिर्नु भनि सल्लाह गरी राषनु भरियाको रसदमा वेही पल्टनलाई पनि षान दिया निर्वाह हुन्या रहेनछ. कति पाथीका दरले दिन्या हो भनि लेष्याका कुरालाई रुपैयाको तिन पाथीका दरले दिन्या काम गर वाकि केरू वाट झुगा चडाई गर्न जादा झुगा किल्ला-देषि अह्राइ कोस ओढो गुंता भन्या जगामा घाटि पर्न गयाको विकट जगा रहेछ तेस ठाउंमा वसाख वदी ३० रोज २ का दिन ८ घडी वाकीदेषी लडाजी हुंदा दुस्मनको हात माथी हात्रो हात मनि पर्न जादा फौज वढाई लजानु नहुदा माथि लडाजी गर्दै थिया पछि वाटो पहिल्याई तिन मुष भै फौजले हल्ला गरि जाइ लागी वसाख शुदी ८ रोज ३ का दिन गुंता भन्या जगा फत्य भयो दुस्मनका सिपाही पनी ढेरै मान्या छन् हात हतियार पनी ढेरै हात लाग्या छन् हात्रो फौजलाई कसैलाई केही भयेन भन्या फत्यन-माको षवर श्री जनरल भाइ जगतसम्सेरजङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी आउदा ज हा फत्यनामाको २१ तोपको वढाई भयो दुस्मनसंग वेस गरी लडाजी जोरियाको षवर सर्वै कुराको आफु होसियार राषी बहुते सचन्-

संग रहन्या काम गन्या वढीया होला शुभम्-

वैसाख शुदी ११ रोज ६ मा

तस्तै वीचमा श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत-सम्सेरजङ्ग कुवर राणाजीलाई जुवाप लेषी गयाको झुगा तरफको जो भयाको षुलासा षवर लेषी पठाउन्या काम वढीया गन्याछौ सिभुका लामालाई चिठी लेषन्या डिगर्चाको लामाको मानिस रहेछ तेसले घा गरि होइ-सकन्या छैन भोटका र चिनका घा गर्नु आयाका छैनन् तिम्रो दोभास्या नेपालवाट आयापछि तिमि पनी जाउंला अहिले लडाजी थामीदैन भनी भन्या भनी लेष्याका कुरा-लाई वढीया जवाप दियाछौ लामाको दोभास्यालाई पनी जाहावाट पठाइ दियाको छ आइपुगला लडाजीमा षेत र घाइत्याहरूको नामासीर गोला गिराफ षर्चे भयाको नत्रा भति भयाको व्येहोरा वारको कागज पठाउन्या काम वढीया गन्याछौ सर्वै विस्तार वृक्षी यो झुगा अम्बल भयापछि पाङ्गसितारमा दुई सय नाल राषी तोप वन्दुक षजाना रसद गैह्र झुगामा जमा गरी राषनु भन्या हात्रा तजवीजमा यस्तो लाग्छ. तिम्रा तजवीजमा जो ठहर्छे सो वमोजिम मिलाई गर्नु छौ गुन्टा आडसर गर्दै दुस्मनका तर्फका कती मन्थाछन् तिनका नाउं ज्यादामा पनी कोही पन्याछन् कि कसो हो वृक्षी लेषी पठाउन्या काम गन्या वढीया होला. उपरका कुरा सर्वै तजवीज मिलाई झुगा लिन्या काम गर्नु तिमि जान्यैछौ शुभम्-

वैसाख शुदी १२ रोज ७ मा

तस्तै वषत्मा श्री प्राइममिनिष्टर यानका हजुरमा श्री जनरल जगत सम्सेरजङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्राइ पठायाको श्री ५ सर्कारको वढीया हुन्या हात्रो नेगानामी रहन्या आफुलाई जस हुन्या काम जसो गरि हुंछ सो गर कम्प्यांडर कर्णेल कर्णेलहरू षटाउनलाई षटाउन्या हो की भनी लडाजीको मालीक भै बाहा सोघनु पर्दैन भनी मजि भै वकस्याका अर्थलाई ३ जना कर्णेलहरू बाहा मसंग हाजीर भयाका भया म षटाइ हात्तध्या ति हाजीर नहुनाले अजि लेषदा कुरा वढन गयेछ तिनीहरू हाजीर भयापछि षटाउनु पन्या ठहन्यो भन्या म षटाइ हालन्या

छु अस्तिरदेषी सिगाही तकलाई उर्दि दिया वमोजिमको काम गन्तान् भन्थ्यो अत्रै वमोजिमको सजाय गन्याँ छु इनलाई सजाये गर्न सकीन भन्थ्यो म कसो गरी काम चलाउंला तोभको गोलाको दरेसमा गै श्री लेफटेन्ट जनरल र तोप षजाना ली तिन घडीमा त्यो आड होम गराईकन त्यो आडली आफनु फौज राषी झुगा हांन्या काम गर्नु त्यो आड ३ घडीमा लिन नसक्या वात लाग्ला भनी लेषी वक्स्याका अर्थलाई त्यो आडली सक्ती वरावर झुगामा लडात्री परिरहेछ. भोट्याहरूले आड मार किल्लामा आड गरिवस्दा होम गर्दा ति भोट्याहरू सहजै मिचीन्छन् तर हात उन्को थापलो आफनु पर्नु जादो रहेछ होम दाषेर घाइत्या र षेत आफना डेर हुन जान्याछन् घाइत्या र षेत भँकन पनी फत्य ता आफनै हुन्या रहेछ तर कमांडीयरलाई फौज डेरै म राइ सर गन्यो भन्थ्यो वदनामी हुन्छ की भन्थ्यो झै लाग्दछ गप साहेवलाई पनी समझनुछु वैसाष शुदी १० रोज ५ का १० घडी दिन बांकीमा भोट्याले किल्लावाट वरोवर हान्न लाग्यो हामीले पनी डेराडंडा गन्यो र फौज ली हल्ला गरौ भन्थ्यो फौज डेरै विग्रन जाला भनी २ तिरवाट जंगी गोला र फुटन्या गोला किल्ला मार किल्लाका ढोकामा किल्लाभित्तका घरलाई हान्यो किल्ला वाहीर माटाको जवरै रहेछ घर भन्थ्यो जगा जगामा फुट्यो हामीले पनी हान्दै रह्यौं साज पन्यापछि दुवै तरफवाट मा कुप भयो अवर चारै तरफवाट किल्लामा घेरा दी राष्या छौ वैसाष शुदी ११ रोज ६ का दिन वेहान १०।८ गोली उस्तर्फवाट हान्यो हामी र षानापिनामा लाग्याका थिञ्चू फेरि गोलीले वरावर हान्दा हाम्रा तरफवाट पनी जंगी गोलाले र फुटन्या गोलाले हान्यो घरमा भन्थ्यो जताततै सान्हे विगू भत्क्यो वाहापछि वन्दुक हान्न छोड्यो २ दिन घेरा दी फुटन्या गोला जंगीगोलाले र वमजे वरावर किल्लामा हानी सिक्किस्त गर्दामा सर भया भैगयो नभया जिल्लाभित्त लस्करको तहकित गरि हल्ला गरि वस्न्या मद्दत गन्याको छु. अघील्ला आडमा रह्याको दुस्मन्को फौजमन्दा कम छ भनी पक्कीयाका २ जना भोट्याले भन्छन् इ क्या वेहोराले कम भयाका हुन् भनी सोद्धा इ गर्वैया गाउका १८ वर्षदेषी उभो ६०

वर्षदेषी उधोका झारालाई ल्याउदा रह्या छन् चौरि अन घर भत्ताई दारूवा पानी उनैको उनैका चौरिका मासु षान्या येस्तो वेहोरा गरि दिदामा भोट्याका रयत सान्हे दुष पाउदा रह्याछन् उसैमा तलवाट लडात्री हारिया— पछि बाहावाट भाग्याका हुन् भनी भन्दछन्. हामी आया पछि हिजो केही भोट्या निस्की गयाछन् किल्ला भित्त र जागीरदार मात्र छन् भन्छन् कति हुनन् भन्दा ७ सयेको अंदाज वताउछन् हामीले वाहीरवाट देषदा २५।३० जनामात्र देषीछन् अस्तिका किल्लामा पन्याको मानीस र हतियार व्येहोरा षोली चह्राइ पठायाको छ भोट्या षेठ भयाका जना १६ मुकाम लुंदा शुभम्—

षामभित्तको पुर्जि

अधि लडात्री भयाका आडमा लुटीयाको मालको तप-सिल—
 लस्करी बंदुक— १४ च्यापसा— ६
 फलामको वधान्— ५ विडस्मेतको भाला— ३०
 ऐ चीनीबा हिउ सोहन्या फलामको ताला— १५
 दाविला— १७
 फलामको डाडु— ७ फलामको छुरि २ स्मेत
 ऐ-को टुक्राटुक्की— ३३ चान्चुन् टुक्रा— १०
 सर्पो स सराजाम स्मेत तावा पितलका गरि
 कमान्— २ थान्— १०
 सिपा विटा— १ तावाको ढोप स्मेत— ४
 कोदाली— ६ पीतलको— ६
 फलाम्या पाता र हसिया चान्चुन् फलाम्या तावाको
 स्मेत्— १ भाडा स्मेत्— ११
 ऐ— का मुन्द्री— १
 फलामको दियो र कराही कडान भयाको षकुंडा
 स्मेत्— २ स्मेत्— २
 दफे कोदाली— ३ पीतल्या वाटा— १
 बन्दुकका कोठी र रिक्कावी करनाली स्मेत् छुरि— २
 स्मेत्— ४
 बारूढका थैला— १ फलाम्या चान्चुन् टुक्रा— ५
 वषु— ४० पाल्— ३०
 चौरि घोडा गदाहा केही तल विकट अडामा पनी छन्
 केही जाहा छन् येति हो भन्थ्यो ठेगाना भयाको छैन—

मन्थी बर

भोट्या मन्थाका १६ जना रह्याछन्. फलाना सस्त्रले फलाना अंग लागी मन्थो भन्था पुलस्ता भै आयाको छैन पुलस्ता आयापछि विन्ति चह्लाइ पठाउला-
वंसाष शुदी ८ रोज ३ मा श्री जंगनाथ ७ पट्टीको सिपाही कर्णसि नर्जा भोट्याको विकट धपाउन जादा भीरवाट लडी मन्थाको-

वंसाष शुदी १२ रोज ७ मा

ताहा पछि श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल जगत सम्सेरजङ्ग कुवर राणाजीलाई लेषी गयो झुगा तरफको जो भयाको बर बुलासा लेषी पठाउन्था काम वढीया गन्थाछौ पत्रले सर्व विस्तार बुझियो सिभुका लामालाई चिठी लेषीन्या डिगर्चाको लामाको मानिस रहेछ तेसले घा गरि होइ सकन्या छैन भोटका र चिनका घा गन्थी आयाका छैनन् तिम्रा दोभास्या नेपालवाट आयापछि तिमि पनी जाउला अइले लडाजी ठामिदैन भनि भन्था भनि लेष्याका कुरालाई वढीया जवाप दियाछौ. लामाको दोभास्यालाई पनि ब्राहावाट पठाइ दियाको छ, आइपुगला लडाजीमा षेत र घाइत्याहरूको नामासिर गोला गिराफ षर्च भयाको वेहोरा वारको कागज पठाउन्था काम वढीया गन्थाछौ आइपुगी सर्व विस्तार बुझियो झुगा अस्वल भयापछि पाइसिटारमा दुइ सये नाल राषी तोप वन्दुक षजाना रसद गैह्र झुगामा जमा गरि राषनु भन्था हाम्रा तजवीजमा यस्तो लाग्छ तिम्रा तजवीजमा जो ठहर्छ सो तजवीज मिलाई गन्थेछौ, गुन्टा अडासर गर्दा दुस्मनका तरफको कति मन्थाछन् निकानाउ ज्यादमा पनि कोही मन्थाछन् की कसो बुझि लेषी पठाउन्था काम गन्था वढीया होला उपरका कुरालाई र सर्व तजवीज मिलाई झुगा लिन्या काम गर्न तिमि जान्थे छौ शुभम्-

वंसाष शुदी १२ रोज ७ मा

ताहापछि श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगतसम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीवाट लेषी चह्लाइ पठायाको झुगा किल्ला दक्षिण तरफ हाम्रो मुल वाटो जादा उचा पदो रहेछ पूर्वतिरवाट जंगीगोला र फुट्न्था गोला हान्दा जगै उचो पर्न गयाको हुनाले झुगा किल्लाभित्तका

घर सर्व देखिन्दा आधा भत्क्यो भोट्या सहे घरमा सन्थाको पनी देखीदो रहेछ उत्तर तरफवाट पनि किल्ला थोर उचै देखीन्छन् पश्चीम तरफवाट जंगी गोला हास्रलाई किल्ला अगलो हुनाले बडो गम् छैन झुगा किल्लामा जिन्दा रानीका जत्रो घर यौटा रहेछ दुइ गोटा उसभन्दा थोरो साना रह्या छन् अरू सहलीया घर अंदाजले ८०।६० जती हुनन् भन्थाझै लाग्छ जंगी गोला र फुट्न्था गोला पुर्व दिसावाट बरोवर हानिन्छ आज श्री लेफटेन्ट जनरल दाज्यैज्यूसंग आयाका ६ तोपमध्ये २ तोप ६ पंनीका फलाम्या झुगातर्फ रवाना भयो पश्चीम तिरको अडामा वलभद्र माझी उत्तरको अडामा रामु आले दक्षीण पट्टीको अडामा श्रीकृष्ण साही पुर्व-तिरको अडामा सम्सेर वस्याका छन् दुस्मनले भागन्या वाटो पनी पाउदैन तोपखानाको अरू अफिसर र जस धीरसि वसन्थात पुर्व तरफवाट बरावर फुट्न्था गोला र जंगीगोला हान्दछन् मद्दतलाई तोप र जंगीगोला हर्षत् भयाको छैन थोर नगीच भिडीयेर हान्दा वन्दुकले हान्दो रहेछ उकलेर हल्ला गरौभन्दा किल्लाको पष्पील अगलो हुनाले अलीक गमन पन्थी जंगीगोला र फुट्न्था गोला हान्दा अघी १५।२० षेर गया छन् जमा हानियाका गोला २६० हानीया भरे भोलीमा सर हुन्छ आड किल्लाको नकसा चित्रकारी साहै ढिलो हुनाले उत्रिसक्याको छैन उत्रो सक्यापछि विन्ति चह्लाइ पठाउला लेफटेन्ट जनरल दाज्यैज्यु तोप ४ वम २ जमा ६ ली बाहा आइ पुगनु भयो १ तोप मसंग १ तोप गुन्टा किल्लामा राषी वाकी तोप २ वम २ ली झुगाका मदतलाई झुगादेषी ३ कोस वढो घोरमा गाउंमा वस्न भोली रवाना हुन्छ तोपको र वमको षजाना जो अफिसरले माग्छ, जो चाहिन्छ तपाजी-ले पुन्थाउनु भनी उदि दिना रसुवामा रह्याको ६ पंनी १२ पंनी १८ पंनीको वम पनि पांसिटारमा आइ पुग्या भोलिपसिमा आइ पुग्छन् बाहा आइ पुग्नी वित्तिकै छोरमा गाउंमा दाज्यैज्यु भयाका ठाउमा पठाइ दिन्याछु तोप १० वम ३ येति बाहा मसंग र झुगा तरफ गरि गयाका छन् रसद थोर नपुगनाले फौजलाई माथी वढाउनु भयेन र म बाहा वस्याको छु रसद बरोवर ताकीती भयापछि म पनी लेफटेन्ट जनरलसंग छोरमा वस्न जांछु मुकाम लुंटा शुभम्-

६१) वैसाखका १८ दिन जांदा

लेटर पल्टनका साथै—		
दिन गत घटी ७ पला ५७ जादा केरू तर्फ रवाना हुना—		१
लाइ श्री ५ सर्कारमा विदा भयाको—		
दिन गत घटी ११ पला ४२ जादा लेटर पल्टन् केरू		
तरफ रवाना भयाको—		
मेजर कपतान प्रभु अग्नि- कपतान विरूधोज		
कारी—	१ भडारी—	१
लेफ्टेन् अर्ध वण वस्न्यात् १ अजिटन् षम्बसेर षती—		१
लन् लछिमन् थापा—	१ निसान्	२
सुवेदार—	१० कप्रेल ज्मादार—	१०
नाल—	५११ वादसाही बाजाका	
	वानादार—	२६

वैसाख शुदी १३ रोज १ मा

तस्तै वषट्मा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा श्री जनरल जगत सम्सेरजङ्ग कुबर राणाजीवाट लेषी चह्राइ पठायको गुन्टामा लडाजी भयाको फौजले हल्ला गरि दुस्मनलाई १॥ कोसम्म लगाडी जगा सर भयो श्री च्यांग्रासि देवताको पुजा गरि २ पट्टीले वडाई गरायाछौं। तिमिले आफ्नु ज्मा मर्दि राषी वाफज्यादाको नाउं समझि आफ्ना अकल बुद्धिले मेरो अत उदिमा राषी फौजलाई समझाई जगाको तजवीज गरि फौज षटाई दुस्मनलाई हल्ला गरि लगायि मारि गुन्टा जगा फत्ये गन्या छौं

येस्करामा तिमिले पुर्षाको नेगनामी गन्यौ मलाई पनी जस दिलायौ जनरलले गन्या काम गन्यौ म बहुत षुसि भना तिम्रा लडाजी फत्येनामाको २१ तोपको सलामी गराजां भनी लेषी वकस्याका अर्थ यो काम साध्ये भयाको हजुरका तालीमले र प्रतापले हो हजुरका तालिम जति मसंग छ ता साज वेहानमा झुगा किल्ला पनी सर हुन्या छ तोप षजाना र रसद पानी मद्दतलाई फौज वरोवर रमाना गर्दछु अघी गथाका पल्टनका अफिसरहरूलाई पनी वषत विचार गरि षपकीर स्यावाक्षी गर्दछु, उनीहरू पनी वरावर मिहीनतमा छन् झुगा किल्ला सर भयापछि किल्लाभित्त भोट्याले ईनार षनायाको रहेछ भन्या तेसमा विष हात्याको छ कि छैन भनी विचार गरी १।२ दिनपछि मात्र पानी षुवाउनु इनार षन्याको रहेनछ भन्या फौज किल्लाभित्त पुग्नापछि किल्लाभित्त इनार षनाई पानी तैयार गर्नु रसद वरोवर त्रिकाई किल्लामा भन्या काम गर्नु भोट्याहरूको पायाको दोचा वषु च्यापसा छुरि भाला सर्वे ज्मा गरी लडाजी गन्या अफिसर हुदा सिपाही नपुगन्याहरूलाई दी अरू च्यापसा छुरि अफिसर पगरीहरूले लिन्छौ भन्यालाई दी वाकी रह्याको दोचा वषु च्यापसा छुरि भाला लडाजीमा जान्या पिपा षलासिलाई वाडी दिनु वन्दुक जतीछन् रसुवा अडामा जगेरा राषनु पठाउन्या काम गर्नु भनी लेषी वकस्याका अर्थ मजि वमोजिम मुद्दा मुद्दा समझी काम गन्या छु, वंदुक रसुवा पठाउन्या छु मुकाम लुंदा शुभम् — (क्रमशः)